

СЛОВНА ПРОСВѢТА

Година
III

Книга
5

Съдържание на брой 5, год. III.

1. Иванъ Сокачевъ — Назадъ къмъ природата!
2. Аленъ Макъ — Умиращата дива патица — стихотворение.
3. С. В. — Калифорнийскиятъ качулатъ пъдпъдъкъ.
4. П. Дрънски — Единъ примѣръ отъ Н. В. Царь Борисъ III.
5. Урлихъ Шерпингъ — Тутанкаменъ като ловецъ.
6. Ненко Радевъ — Заякъ подземникъ.
7. А. Петровъ — Приятели или врагове.
8. Т. Драгановъ — Ловецъ — стихотворение.
9. Д-ръ Марквардъ — Борба за сществуване.
10. Гр. Ив. Грозевъ — Риборазвъждане.
11. Георги Т. Панчевъ — Специални пълнежи.
12. Отъ тукъ — отъ тамъ.

Абонирайте единъ новъ абонатъ за „Ловна просвѣта“

Всѣки който запише единъ новъ абонатъ на списанието съ пълень абонаментъ — 100 лв. и изпрати въ редакцията сумата, заедно съ адреса на абоната получава подаръкъ по изборъ: портретъ на Н. В. Царя като ловецъ размѣръ 30/25 см. или веселия сборникъ „Ловни вечеринки и забави“ редактиранъ отъ Аленъ Макъ.

СП. ЛОВНА ПРОСВѢТА

Година III

Месечно илюстрирано списание за проповѣждане обичъ и познаване на природата; ратува за закрила на природнитѣ богатства; за ловна и риболовна просвѣта, ловно и риболовно стопанства и спортъ

УРЕЖДА РЕДАКЦИОНЕНЪ СЪВЕТЪ

Редакторъ: Ив. Сокачевъ

Излиза всѣки месецъ освенъ юлий и августъ. Абонаментъ за година 100 лева. за ловни дружества 200 лв., за читалища 80 л. и ученици—50 лв. Препоръчано отъ Министерството на Земледѣлието и държавнитѣ имоти.

Съ безплатна притурка Ловно Календарче-Справочникъ.

Ловна Пресвета

Редактор
Ив. Сокачевъ.

ВИН

Година III.

Януарий 1928 г.

Брой 5.

Иванъ Сокачевъ.

Назадъ къмъ природата!

Згжстияването на човѣчеството, нарастналитѣ нужди отъ първични материали, ежедневно развиващата се техника и много още по-второстепенни причини, подложиха природнитѣ богатства почти на вредъ по земното кълбо на пресилено използване. Девствени гори, необятни степи изобилни съ буйна растителност и разнообразна фауна, се броятъ на прѣсти. Въобще днесъ понятието „девствено“, „изоставено въ състоянието на природното творчество“ става все по-чуждо и по-неприложимо за природата.

Разбира се, отъ една страна, ние трѣбва да се радваме, че културата, съ добринитѣ и благодатнитѣ последици щотя допринася, прониква все повече и повече къмъ периферията на човѣшкия и земенъ океанъ. Но отъ друга страна — не бива да оставаме равнодушни къмъ онази злокобна дейностъ на неразбраната култура, която влече следъ себе си безумно и страшно изчерпване на природнитѣ богатства.

Да! Ние трѣбва и има защо да се радваме, че локомотивната пищялка оглася, до скоро непристъпнитѣ усои на планинитѣ. Но сжщо така дълбоко и чистосърдечно трѣбва да скърбимъ, че тази неуморима ламя, която съпровожда локо-

мотивния писъкъ, погълна хубавитѣ и девствени лесове, за да прозябнатъ съ мрътвешки погледъ, челата и гърбелитѣ на много планински вериги.

Трѣбва да ни боли, че буйнитѣ планински ручей пресполовиха своитѣ бистри води, че отъ тѣхъ ненаситното културно черво погълна пѣргавитѣ пѣстърви и игривата мрѣна. А последица на сжщата недорасла до своето велико призвание култура е дето изъ горитѣ се довършиха рогачитѣ, проредѣха сърнитѣ, а по планинскитѣ чалове и карпи не бродятъ надъ страхотни пропасти голѣми стада отъ диваи кози.

Наистина крайно прискрѣбно е дето изъ необятнитѣ океани човѣшкото лакомство, безгранично въоръжавано съ всѣко ново изобретение на културата, постигна да приближи къмъ биологическия конецъ множество чудати и огромни рожби на природното творчество, като китоветѣ, тюленитѣ и др.

Потресна, неопишима и неокачествима е човѣшката жестокостъ, изразена въ ненаситната алчностъ на културно чревоугодничество, слабостъ къмъ труфило, суетностъ и пр. — които лишиха земята въ едно неимовѣрно кжсо време отъ стоици представители на земната фауна, отъ

стотици хубави, полезни, сладкопойни или богато и приказно велелѣпно натруфени птички!

Да! Ние се радваме, удивляваме се на културнитѣ постижения, но едновременно съ това трѣбва да признаемъ, че е дошло време въоръжени съ *културни срѣдства* да поведемъ борба срещу унищожителната роль на криворазбраната култура въ името на запазване поне отчасти природнитѣ богатства и цѣлостта на великото и необятно природно творчество. Иначе ние достойно ще заслужимъ присъждана на грядущия день — културни варвари!

И наистина трѣбва да се признае, че културниятъ човѣкъ започва едно отраднo опомняне въ тази посока. Освенъ рационални законодателства, целящи да осигурятъ цѣлостта на едно отъ най-важнитѣ природни богатства — горитѣ, ние виждаме навредъ да се започва единъ повратъ назадъ къмъ природата и чуваме изъ много страни единъ отраденъ зовъ: „Обратно къмъ природата!“

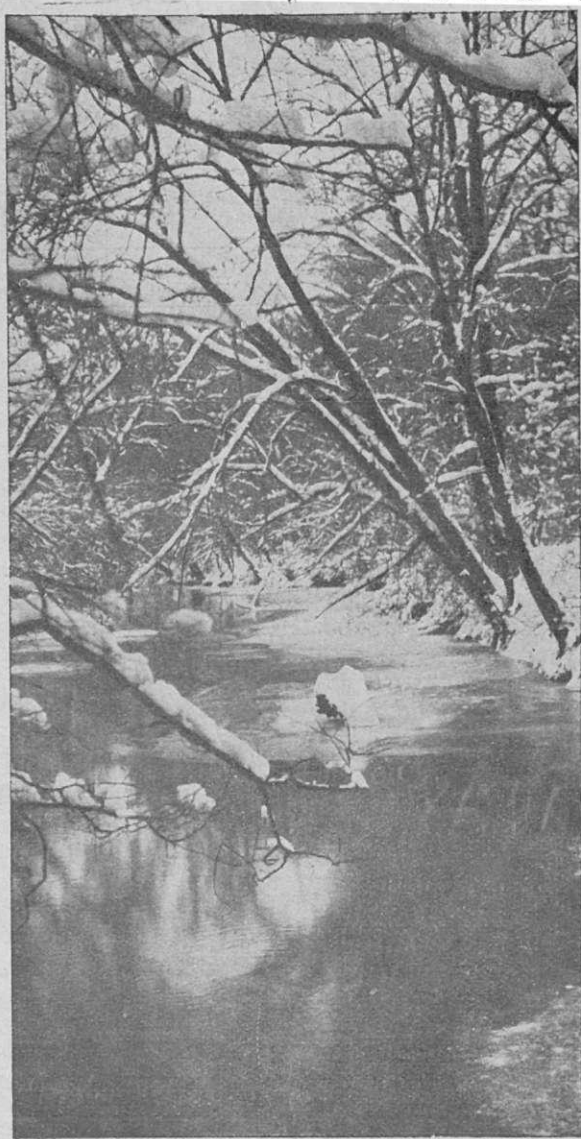
Основаването на необятни по своитѣ размѣри национални паркове, като Йелостоновския въ Америка (надъ 25,000 кв. клм.). Крюгеровския — въ Африка (5,000 кв. клм.) и още множество по-малки въ много европейски страни, показва че човѣчеството се е ужасило предъ своята изтрѣбителна дейность и сериозно се е замислило да я ограничи. Да спази поне въ извѣстни кѣтчета пищния видъ на необеспокояваната творческа сила на природата и да предаде на бѣднитѣ поколѣ-

ния нейнитѣ най-разнообразни растителни и животински видове.

Ние, българитѣ, сме едни отъ онѣзи, които още оставаме чужди съ практическа дейность, къмъ този крайно етиченъ и полезенъ обратъ „назадъ къмъ природата“.

Ние, обаче не можемъ да се утешаваме, че и за насъ не е ударилъ този часъ, когато трѣбва да се замислимъ за запазване природната цѣлостъ. Ако и да сме останали назадъ въ положителното творчество на културата — въ обратната страна на културния медалъ сме издѣлбали дълбоки и мжчно заличими брезди на криворазбрано културно опустошителство.

По отношение на природнитѣ блага и богатства, изразени въ най-важнитѣ имъ представители: гори, дивечъ, риба — петдесетъ годишното ни свободно съществуване се е изразило въ ясно, видимо и неоспоримо изтрѣбяване. А това положение трѣбва да ни стрѣсне — да раздвижи преди всичко ония обществени сили, които по цѣль и задачи на съществуване и смисълъ въ общественно-практическия ни животъ, сж призвани да понесатъ знамето съ надсловъ „Назадъ

Изгледъ отъ нашата вѣковна гора Лонгоза

къмъ природата!“ А тия обществени сили, за щастие, не сж нито малко по брой на членове, нито пъкъ бѣдни отъ къмъ идейни начертания. Тѣ сж, наистина, много: лесовъжди, ловци, туристи, за да забогатѣятъ и отъ къмъ практически постижения въ областта на своитѣ идейни програми, които се събиратъ, въ края на крайщата

къмъ единъ единственъ идеенъ, свѣтълъ фокусъ — закрила на природата!

Годината 1927 е началната въ която се отбелѣжи първото раздвижване къмъ една обща или по единична!) дейностъ за постигане една народна културно просвѣтна и борческа дейностъ въ името на закрилата българската природа.

Дано годината въ която влизаме съ

1) Дружеството на българските лесовѣди, както и туристите, вече работятъ въ тази посока, а до колкото знаемъ и Министерството на земледѣлието готви специаленъ законопроектъ по залясяването.

надежди и свѣтла вѣра, бжде тази въ която тази свѣтозаренъ фокусъ на задружна обществена дейностъ въ името на българската природа, блѣсне съ голѣма и обнадееждителна сила въ името на изтерзаната, орѣфана, обедняла и онеправдана българска природа.

И съ тая вѣра ние предъ прага на новата 1928 година ще извикаме: „Назадъ къмъ природата — великия източникъ на всички човѣшки блага!“ Назадъ къмъ нея, за да я запазимъ; назадъ изъ нея — за да запазимъ и себе си отъ она културна отрова, която задушва и убива всичко човѣшко въ човѣка!

София, 1.1.1928 год.

Аленъ Макъ.

Умиращата дива патица.

Безпомо! но отпусна тя раненото крило
И рейна се стремглавъ къмъ езерото шумно;
Стрдце ѝ болка сви и ала кръвъ протече тамъ—
Тя гмурна се безпомощна, почти безумна.

Вълна подѣе я и друга я затласка бързо:
„Стихийо родна! Запри немирния въртежъ“
„Ранена въ гърдитѣ сили нѣмамъ да надвия“
„На бѣснитѣ ти вълни неспирниятъ кипежъ“.

„Нима не жалишь ти за мене въ часа предсмъртенъ?“
„Нима не сме живѣли ний въ миръ и добрини“
„Ти знаешъ какъ честита бѣхъ въ твоитѣ простори,“
„Какъ въ буритѣ се радвахъ на твоитѣ вълни!“

„Тамъ, всрѣдъ трѣстиката суха, азъ гнѣздо си вияхъ“
„И много тамъ съ любовъ съмъ откърмила чада“,
„Но ето, какъ полетѣтъ ми последенъ гръмъ порази“...
„И азъ самичка чезна — самичка, сирота...“

„Но спрете се вълни да мога съ сетнитѣ си сили“,
„Да стигна тамъ де нѣвга се тихичко родихъ,“
„До този кжтъ потаенъ всрѣдъ трѣстики високи“
„Кжде живота и първо щастие вкусихъ“...

Бѣснятъ пѣнести вълни и люшкатъ буйно тѣ
Тамъ нѣщо тъмно. Съ последни сили да живѣй
То бори се, изчезва въ умора и пакъ изплува—
Минаха много часове дорѣ мѣсецъ изгрѣй...

Вечъ стихна езерото, смириха се вълнитѣ:
Въ умора тѣ сега почиватъ и кротко спятъ
И тя е мъртва вече, е трупъ изстиналъ, жалъкъ,
А утрѣ соколи тозъ трупъ ще разнесѣтъ...

Ивановденъ, 1928.

Калифорнийският качулатъ пъдпъдъкъ.

Много отдавна, когато се поставяха основитѣ на Ловната организация, първи ловенъ конгресъ, по предложението на покойния Христовича, постави като една точка отъ своята програма: ¹⁾ развъждането на калифорнийския качулатъ пъдпъдъкъ въ България. Днесъ, когато се заговарва за развъждане на дивечъ, тамъ дето е изчезналъ, за обогатяване родната фауна съ нови животински видове, не безинтересно е да дадемъ едно кжсичко описание за тази интересна и красиво облечена ловна кокошка.

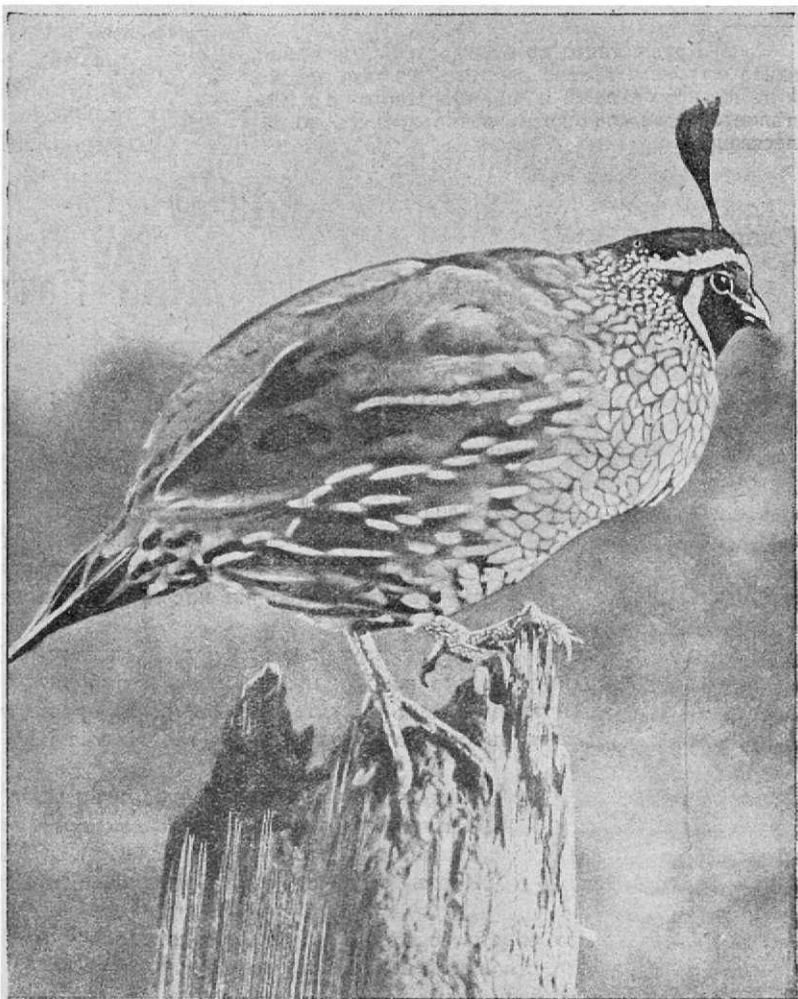
Сѣверна Америка е родината на много горски птици. Между тѣхъ особено внимание заслужаватъ тѣй нареченитѣ „горски кокошки“. Тѣ съставляватъ една особна група сръднѣи голѣми птици, богато нагиздени съ разноцвѣтна перушина, превъзходни бѣгачи и лѣтци, на които самото имѣ име показва, че сж способни да се движатъ по дърветата, особено нощемъ или пъкъ когато ги огрозява опасностъ.

Твърде отдавна горскитѣ кокошки сж предметъ на желанъ ловъ, подобно на нашата яребица и, ако не бѣ тѣхното изобилно размножаване, отдавна може би, щѣха да изчезнатъ отъ лицето на земята.

Въ гнѣздата на нѣкои отъ тѣзи горски кокошки, като виргинския горски пъдпъдъкъ, калифорнийскитѣ качулатъ и щитоносенъ пъдпъдъкъ, не сж били рѣдкостъ отъ 20—24 яйца. Въ пленничество

¹⁾ Тази програма съдържае всички идейни и стопански насоки за бъдещата голѣма дейностъ на Ловната организация. Тридесетъ годишното съществуване на организация не е прибавило нито една нова точка въ нея, но, за жалостъ, сжщо така не е дало почти на едно отъ постановленията ѣ практически животъ.

сжщитѣ снасятъ отъ 50—70 яйца. За други единъ видъ „горска кокошка“ съществува следната американска поговорка; „когато на чифликчийката сж потрѣбни повече яйца, не ѣ остава друго, освенъ да постави нейде изъ полето, съ отвора на горе, старата шапка на своя

Калифорнийски качулатъ пъдпъдъкъ.

мжжъ и сутринята въ нея ще има достатъчно яйца“. И тази поговорка е лесно обяснима, защото калифорнийския горски пъдпъдъкъ презъ суровитѣ зими често се намѣсва въ стадата чифликчийски кокошки и въ тѣхнитѣ гнѣзда носи своитѣ яйца, които домашнитѣ кокошки излюпватъ и отглеждатъ безъ всѣкакво неудоволствие, въ едно съ истинскитѣ свои рожби.

Горнитѣ особности и качества на тѣзи горски кокошки, на много мѣста сж възбудили желание въ хората да бждат пренесени и поселени тамъ, дето не сж се намирали. Въ Америка и нова Исландия тѣзи опити сж се увенчали съ успѣхъ. Въ Европа (Англия, Франция и Германия) поселението имъ въ мѣстнитѣ гори не е още окончателно постигнато. Въ България опити не сж правени, макаръ че ние намираме какво у насъ имаме подобри условия, нежели въ Германия и Англия.

Нашитѣ картини представляватъ калифорнийския качулатъ пѣдпѣдъкъ (Lo-

phortyx californicus) или т. н. Valley quail (полски пѣдпѣдъкъ за американскитѣ ловци). Той е горска птица твърде изобилна по калифорнийското крайбрѣжие. Тѣлото ѝ е дълго до 25 см. т. е. по голѣмина калифорнийския пѣдпѣдъкъ е по срѣдата между обикновения пѣдпѣдъкъ и сивата яребица. Цвѣтътъ на оперението е забележително пѣстъръ. Общия цвѣтъ на оперението е сивия въ различни тонове, по челото и долната частъ на гърдитѣ преминава въ сламено желтъ, а гушката е тъмно черна. На горната частъ на гърдитѣ и на тила цвѣтътъ е синьосивъ.

Най-голѣмата красота, обаче, на тѣзи блестящи багри сж мидообразнитѣ фигури отъ пера, които се получатъ отъ чисто бѣли и силно черни разграничения. Очевидниятъ накитъ на тази гиздава птица е гордо изправената качулка върху темето на петела. Тя се състои обикновено отъ 4—6 единични пера, въ основата си стеснени, а къмъ върха се разширяватъ въ пухче щръкнало и малко наведено напредъ.

При възбуждане птицата изправя качулката си по-вече и отдѣлнитѣ пера щръкватъ силно. Тази качулка сжществува още отъ първитѣ детски дни на малкитѣ, дето се представя отъ 3—4 кафяви, щръкнали перца. По-

сле, следъ като малкото пиле се покрие съ пера то и качулката се напълно оформява. При смѣна на перата качулката не окапва изведнѣжъ, а докато едни отъ перата ѝ падатъ, другитѣ растатъ и така птицата не се явява никога безъ своята украса.

Храната имъ се състои главно отъ семена, зърнени плодове и насѣкоми.

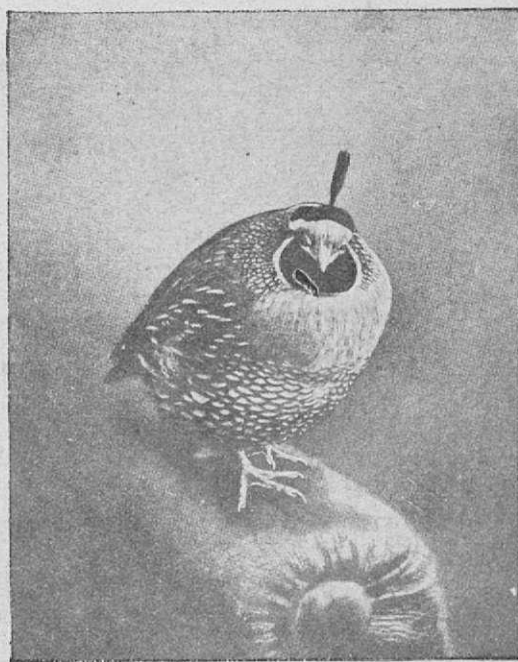
За мѣстожителство избиратъ храсталаци и гѣсти гори, отъ които тѣ се отдалечаватъ съ голѣма неохота. „Тѣ се загубватъ“ както Freiberg твърди „щомъ излѣзатъ вѣнъ отъ сѣнката на гората“.

При опасностъ или нощемъ тѣ се покачватъ на дърветата. Презъ зимата ровятъ дълги тунелчета подъ снѣга.

Гнѣздата си виятъ не особно изкустно, обикновено подъ дърветата или за такова имъ служи често само нѣкоя изкопана вдлъбнатина въ земята.

При мжтене мжжкия пази женската и я предупреждава при всѣки съмнителенъ шумъ. Тя напушта тогава безшумно гнѣздото, следъ като бързо го е закрила съ нѣколко сухи листи. Когато женската умре, мжжкия поема мжтенето, но живали е тя — бащата не се занимава съ него. Следъ 24 дни се излюпватъ малкитѣ и

тѣмъ родителитѣ посвѣщаватъ нѣжни грижи, а особено съ такива се отличава майката. Едно твърде интересно наблюдение отъ това детинство на горския пѣдпѣдъкъ ни дава Hólzner. Родителитѣ, твърди той, разхождатъ малкитѣ заедно. Ако нѣкоя опасностъ грози малкото общество, женската взема едно отъ тѣхъ, и то вѣроятно най-слабото, между краката си и съ кжси скокове го занася въ благоприятното скривалище. Съ това не се избѣгва опасността: родителитѣ търсятъ начинъ за да отклонятъ неприятеля и посла скриватъ бързо малкитѣ така ловко, че между листата едва могатъ да се разпознаятъ. Отъ деветия день малкитѣ сж достатъчно заякнали и могатъ

Калифорнийски качулатъ пѣдпѣдъкъ гледанъ отъпредъ.

да се катерягъ. Следъ единъ месецъ тѣ сж вече самостоятелни. До зимата цѣлото семейство живѣе съвмѣстно. Първия снѣгъ ги разпръсва: смутенитѣ птици хвъркватъ по различни направления и се събиратъ следъ това въ голѣми ята, често съ повече отъ 1000 глави.

Лова на тѣзи горски птици въ сев. Америка не е така лесенъ, както у насъ лова на яребици и пѣдпѣдъци. Тѣ бѣгатъ по единично и търсятъ въ храститѣ подслонъ, а имали дървета насрѣща имъ, покачватъ се по тѣхъ и тамъ се прилепватъ така ниско по клонитѣ, че едва се разпознаватъ.

Калифорнийскитѣ горски пѣдпѣдъци, сжщо като виргинскитѣ се лесно опитомя-

ватъ. Представения на картината екземпляръ е попадналъ като малъкъ още случайно въ детски ржце.

Това малко описание на калифорнийския пѣдпѣдкъ вѣрваме че ще възбуди интересъ на всѣки любитель на природата и у насъ, а ловеца ще пожелае обединѣнитѣ ни лесе и многобройни храсталаци да бждатъ оживени съсъ тая гиздава ловна кокошка.

Дали това ще пожелаятъ и онѣзи, отъ които зависи постигането на такива пожелания? Добре е да го пожелаятъ. Ето единъ обектъ за нашата бждеща централна развждна станция.

С. В.

П. Дрѣнски.

Единъ примѣръ отъ Н. В. Царъ Борисъ III. (Борба съ гжсеницитѣ на боровата процесиянка (*Thaumatorosa pityosampa*) — врагъ и на ловѣтъ).

Единъ отъ най-сериознитѣ неприятели, който въ последнитѣ 2-3 години е нанесълъ чувствителни вреди на боровитѣ гори въ Родопа и Пиринъ, може да се смѣта гжсеницата на пеперудата борова процесиянка (*Thaumatorosa pityosampa*), принадлежаща къмъ нощнитѣ пеперуди.

Тая пеперуда е отъ срѣдна голѣмина, съ масивно тѣло, отзадъ съ пискюлче отъ лъщиви власинки. (фиг. 1). Тя лети презъ цѣлия месецъ юлий. Презъ деньтъ пеперудитѣ седатъ неподвижно по стеблата на бороветѣ, а вечеръ хвърчатъ. Хвърчатъ главно мжжкитѣ, за да търсятъ женскитѣ. Следъ копулацията жен-

скитѣ снасятъ яйцата си по клонкитѣ и хвоятъ на бороветѣ, следъ което умиратъ. Мжжкитѣ умиратъ малко по-рано.

Къмъ срѣдата и края на августъ отъ яйцата се излупватъ малкитѣ гжсенички, които се държатъ вкупомъ въ топчести гнѣзда, изплетени съ паяджина.

Гжсеницитѣ сж 16 краки, космати, снабдени между другитѣ и съ чупливи назжбени космици, които като попаднатъ на кожата или слизеститѣ ципи на човѣка и животнитѣ, причиняватъ силенъ сърбежъ, възпаление и подувания. И най-малкитѣ части отъ тия космици, даже сухитѣ, които намираме въ старитѣ изо-

ставени гнѣзда, сж крайно парливи. — Затова дивечътъ, и то най вече полезния, избѣгва боровитѣ гори, нападнати отъ гжсеницитѣ на боровата процесия и се изселва по възможностъ въ по-далечни запазени гори.

Гжсеницитѣ живѣятъ на общества въ гнѣзда и често странствуватъ въ стройни колонии въ видъ на цели процесии, отъ клонъ на клонъ, отъ дърво на дърво, а често следъ като оголятъ гората дето сж, преминаватъ голѣми разстояния за да достигнатъ незасегнатитѣ гори. Отъ тукъ тя е получила и името си борова процесия, за разлика отъ джбовата.

Гжсеницитѣ на боровата процесия презимуватъ. Зимата прекарватъ по много на едно въ гнѣздата си. Зимнитѣ гнѣзда освенъ дето сж изплетени добре съ паяджина, но сж пълни и съ екскрimenti, (фиг. 2) Паяджината предпазва гнѣздата отъ влага, а екскрimentитѣ, като пресенъ торъ, подържатъ температурата и въ най-голѣмитѣ зимни студове винаги надъ нулата. Презъ по-топлитѣ зимни дни често гжсеницитѣ се раздвижватъ, напуцатъ гнѣздата си, лазятъ по снѣга и пакъ се прибиратъ. Съ каква целъ тѣ вършатъ тия зимни излети, не е известно.

Още рано на пролѣтъ гжсеницитѣ почватъ усилено да се хранятъ. Къмъ срѣдата на м. априлъ тѣ завършватъ развитието си, спусчатъ се отъ дървото и се заравятъ плитко подъ рохкавата земя. Подъ земята гжсеницитѣ се превръщатъ въ какавиди, които правятъ тънъкъ и рѣдъкъ пашкулъ, посипанъ съ парливитѣ космици на гжсеницата. Отъ какавидитѣ въ началото на м. юлий изхвъркватъ пеперудитѣ.

Отъ изложеното развитие се вижда, че по-голѣмата частъ отъ едногодишния си животъ боровата процесия прекарва въ стадия на гжсеница, която се храни съ зеленитѣ части на бора. Цѣли 8—9 месеца унищожава боровитѣ листа и прави голѣми опустошения. — Не може и съмнение да има, че боровата процесия трѣбва да бжде отнесена къмъ числото на най-сериознитѣ вредители на боровитѣ гори у насъ. А понеже прогонва и дивечътъ отъ горитѣ, кждето се е появила, тя се явява и като твърде опасенъ вредителъ и на полезния дивечъ, особено на сърнитѣ, зайцитѣ и др., както, това се знае отдавна, съ появяването на тая гжсеница въ горитѣ.

Ето защо вниманието на горскитѣ власти, на населението, заселено въ гжжнитѣ на Родопи и Пиринъ, което чака прехраната си отъ горитѣ и на ловцитѣ отъ тия мѣста, които милеятъ за развитието на лова, трѣбва да бжде всецѣло насочено къмъ гжсеницитѣ на боровата процесия, които се ширятъ навсякъде по боровитѣ ни гори и да употре-

бятъ всички усилия за ограничаването и унищожаването имъ.

До каква степенъ гжсеницитѣ на боровата процесия сж вредни за боровитѣ гори, а едновременно съ това и на полезния дивечъ, може да се сжди отъ факта, че днесъ въ Родопи цѣли площи борова гора въ Чепинско, Баташко, Пашмаклийско, Дйовленско, Чепеларско и пр. сж оголени отъ тая гжсеница и въ оголенитѣ гори дивеча е изчезналъ, птичкитѣ бѣгатъ. Въ с. Дорково най-хубавата гора близо до селото е оголена и буквално лишена отъ дивечъ. Въ с. Ракитово цѣли площи хубава борова гора отъ дветѣ страни на шосето за Батакъ, сж унищожени, а сега сж

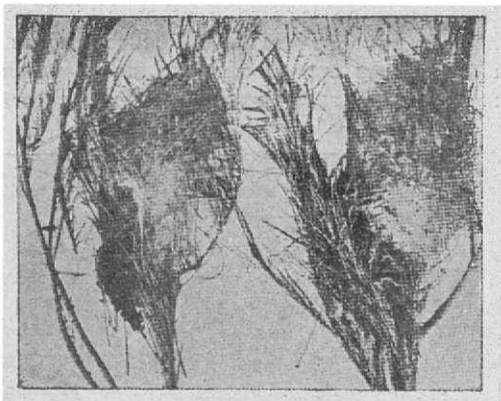

Фиг. 1. Боровата процесия горѣ пеперудата, долу гжсеницата

засегнати и близкитѣ до селото гори, кждето лѣтно време, гоститѣ, дошли тукъ на отдихъ и почивка, отиватъ на прохлада и боровъ въздухъ. Най-хубавата гора при с. Баня-Чепино, надъ прочутия изворъ „Клептуза“, кждето лѣтно време съ хиляди лѣтувачи намиратъ отдихъ и прохлада, сж оголени и лишени отъ всѣкакъвъ животъ. Нито птичка, нито други животни, обектъ на ловъ, могатъ да се срѣщатъ въ тия оголени гори. — Това е въ близко съседство съ хубави селища. А какво е по навжтре — единъ Господъ знае. Горчака съ бравата си не мисли за гжсеницитѣ, защото гой влиза въ гората не да я пази, а да из-

пита бравата си. Горския и той не хае, защото не му е казано на какво да обръща внимание и не му се изисква. — Мѣстнитѣ лесничей чакатъ предписания отгоре, безъ отъ своя страна да донесатъ за злото, което се шири въ гората. Никой не се погрижва за тая гора, на която голѣма часть отъ населението дължи благосъстоянието си.

Една случайностъ спре вниманието на всички върху ширящето се зло.

Фиг. 2. Гнѣзда на боровата процесиянка.

Къмъ края на м. ноемврий 1927 г. *Негово Величество Царь Борисъ III*, заедно съ брата си *Князь Кирилъ*, миналъ между Батакъ и Ракитово. Любящъ природата до безконечностъ, отзивчивъ и грижещъ се за бъдещето на страната и народа, самъ добъръ познавачъ на неприятелитѣ на горитѣ, Той не е могълъ да не разбере каква напасть сж гжсеницитѣ на боровата процесиянка, които Той видѣлъ въ голѣмо множество надъ с Ракитово. Затова още съ завръщането си въ София, по лично Негово нареждане, натоварва се уредника на Царската Ентомологична Станция¹⁾ г. П. Дрѣнски и г. М. Русковъ — асистентъ по лесовѣдство, да заминатъ за с. Ракитово, кждето да обърнатъ внимание на мѣстнитѣ горски власти и населението върху опасността, която грози боровитѣ гори въ Родопа, ако оставятъ тая гжсеница свободно да се шири изъ горитѣ, както и да предадѣтъ желанието Му тия гори да се очистятъ отъ гжсеници. За да се тури начало на едно систематично чи-

¹⁾ Царската Ентомологична Станция е часть отъ Научнитѣ Институти на Н. В. Царѣтъ, която има за задача да изучава насѣкомитѣ въ България и най-вече вреднитѣ по културнитѣ растения и горитѣ насѣкоми, както и да търси срѣдства за борба съ тѣхъ.

стене *Н. В. Царѣтъ* изпраща и 5 ножици гжсеничарки и 5 ржчни триончета.

На 5, 6 и 7 декемврий 1927 г. пратеницитѣ на Царя сж били въ с. Ракитово, кждето се срѣщнали съ кмета, лесничейтъ, директора на прогимназията и главния учителъ. Предъ всички тѣ сж изложили силното впечатление, което сж направили на Негово Величество оголенитѣ борови гори и желанието му да се взематъ навременни мѣрки за ограничаване на злото, като имъ предадоха ножицитѣ и триончетата, които Негово Величество изпраща, за да се тури началото на борбата съ боровата процесиянка.

Всички останаха трогнати отъ височайшото внимание и интересъ къмъ горитѣ, които тукъ сж единствения поминѣкъ на населението. По желанието на всички на 6 декемврий се организира едно пробно чистене на гжсеничнитѣ гнѣзда съ ножицитѣ и триончетата. За тази цель се придадоха 5 души горски стражари и 25 — 30 ученици. Ножицитѣ бърже бѣха поставени на 4—5 метрови върлини и всичко бѣше готово.

Чистенето почна подъ ржководството на г. П. Дрѣнски, който предварително обясни на ученицитѣ значението на тая пеперуда за горитѣ, нейния животъ и какъ ще се чистятъ гжсеничнитѣ гнѣзда. Следъ това се опредѣли единъ участѣкъ отъ около 10 декара (на една ножица и трионче по 2 декара) и работата почна. Стражаритѣ рѣзаха, а ученицитѣ събираха изрѣзанитѣ гнѣзда и ги отнасяха въ огъня. За 2 часа участѣка бѣше очистенъ. Бѣха изрѣзани и изгорени много гнѣзда. При двойно повече ножици и триончета и при продълго време работа, успѣха на работата ще бжде по-голѣмъ. 1000 декара гора, съ 50 ножици може да се очисти за 10—15 дена. Чистенето трѣбва да става есенно време и рано на пролѣтъ, а когато времето позволява и зиме.

Началото, което по инициативата на *Негово Величество Царь Борисъ III* се тури за борба съ боровата процесиянка, надѣваме се ще се подеме отъ всички, най-вече отъ горскитѣ власти и отъ мѣстното население, а ще бжде подкрепено и отъ съзнателнитѣ ловци. Населението въ случая по дългъ трѣбва да се притече на помощ на гората, отъ която чака препитанието и благосъстоянието си. — Примѣрътъ на Н. В. Царѣтъ трѣбва дълбоко да се вреже въ душата на всички и да ни служи за поука и наизидание, какъ трѣбва да се грижимъ за природнитѣ си богатства. Тия, които не се грижатъ за гората, не бива и да чакатъ да се ползватъ отъ нея.

Тутанкаменъ като ловецъ.

(отъ Улрихъ Шерпингъ)

Презъ есента 1922 год. английски изследователи намѣриха гробницата на Египетския фараонъ Тутанкаменъ, находяща се въ така наречената „Долина на царетѣ“, близо до развалинитѣ на стария главенъ градъ Тебенъ. Едва ли до сега друга находка на антични съкровища е възбуждала такъвъ интересъ по цѣлия свѣтъ, както откриването гроба на този египетски царъ. Дори женската мода взе мостра отъ намѣренитѣ изображения въ гробницата и започна да имъ подражава.

Който е прочелъ отлично написанитѣ и художествено изработени книги на Ховардъ Картеръ — единъ отъ откривателитѣ на гроба, ще остане смаянъ отъ кросотата на египетското изкуство и културната висота на която се е намиралъ този народъ, а въ свръзка съ това и отъ дълбокото, внедрено въ душата на народа, почитание и привързаностъ къмъ царствующия домъ. Всичко, което до сега чрезъ една безкрайно добросъвестна и внимателна работа е искарано на бѣлъ свѣтъ отъ гроба, показва на една идеална, благородна понятливостъ на старитѣ египтяни. Ние имаме основание, прочее, въпрѣки голѣмия „културенъ“ напредѣкъ, съ който тѣй много сега се гордѣмъ, да надникнемъ и въ онази истинска култура на едновременно египетски народъ.

Още преди епохалното откритие гроба на Тутанкамена, ние знаехме, че старитѣ египтяни гледаха на лова, както на едно истинско царско удоволствие и сж се занимавали съ ловъ. Ние знаемъ че Аменофисъ III, който е живѣлъ въ 15 столѣтие преди Христа, е убилъ въ продължение на 10 години 102 лъва. Многобройнитѣ релефи, намѣрени въ гробницитѣ и на другитѣ египетски фараони, явно ни сведочатъ, че почти всичкитѣ сж били воодуше-

вени привърженици на благородния ловенъ спортъ. Като ловни животни, освенъ лъва, заемащъ особено положение като дивечъ, ние намираме още слоноветѣ, разнитѣ видове антилопи, диви магарета, шрауси, а така сжщо зайци, диви патици, многобройни и най-разнообразни водни птици, които се вѣдили покрай р. Нилъ. При това съ сигурностъ се установява, че и за старитѣ египтяни — ловци кучето е било сжщо такъвъ — же вѣренъ и незаменимъ другаръ при лова, както е и днеска за насъ. Нѣма съмнение, че срѣщу онѣзи животни способни за силна защита (лъва, тигъра, пантерата и пр.) и при слабото действие на тогавашнитѣ оржжия, кучето е изпълнявало малко по-друга, но въ всѣки случай не по-малко важна задача, отъ колкото сегашното наше ловно куче. Сигурно е сжщо, че още въ онуй антично време обучението на соколи за ловъ е било известно и е правенъ такъвъ ловъ.

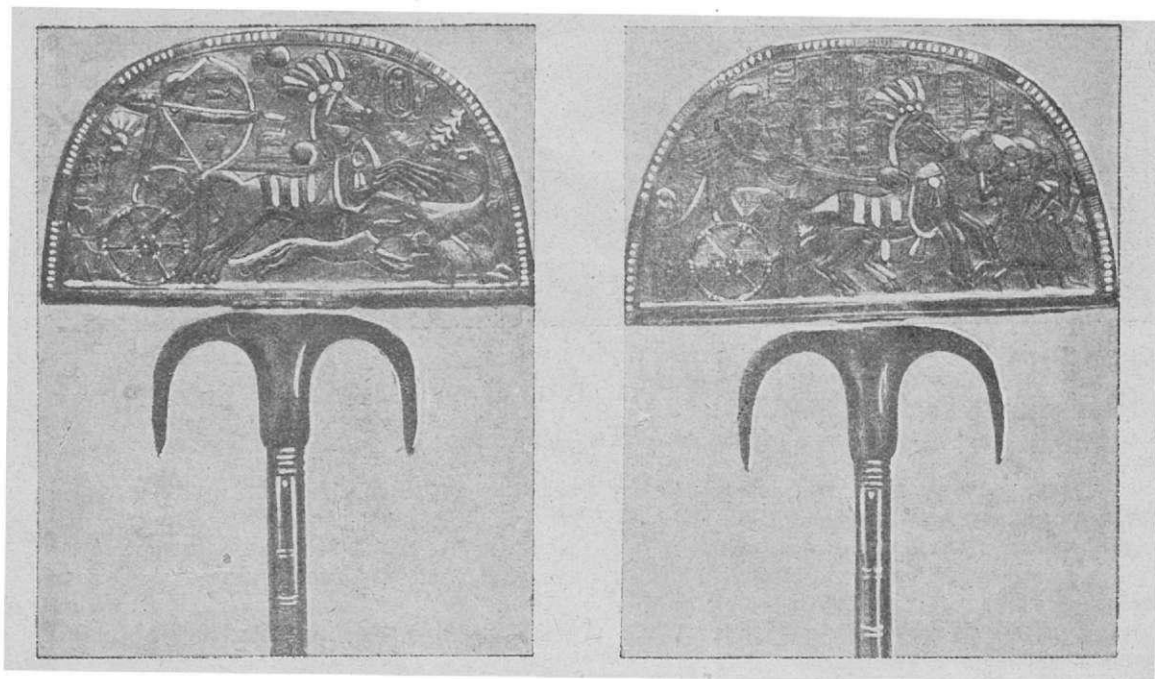
Сжщо и Тутанкаменъ, който е умрѣлъ на 19 години и е погребанъ преди 3000 години, е билъ въодушевенъ поклонникъ на лова.

Изображението първо е снето отъ единъ ковчегъ, намѣренъ въ предверието на гробницата, и представлява царя Тутанкаменъ на ловъ за лъвовете. При показанитѣ тѣй много лъвовете на картината, човѣкъ би падналъ въ изкушение да помисли, че това е една ловджийска невѣроятност. По-скоро, обаче, трѣбва да приемемъ, че тукъ художникътъ е събралъ и представилъ въ една картина различни епизоди изъ ловнитѣ походи на царя, та да даде така и вѣрна представа за смелостта и вѣрността на стрелбата съ които качества се е отличавалъ владетелътъ-ловецъ. Особено внимание заслужава кучето, което подъ изправи-

литъ се на заднитъ си нозе коне се бори съ ранения лъвъ и може да се отбелжи, като твърде сполучливо.

Изображенията 2 и 3 показват лицето и

рицата подава на мъжа си стрѣла и сжщевременно му посочва лежащата въ шавара патица. Прави ни впечатление, че при този ловъ царътъ нѣма при себе си куче, а се придру-

обратната страна на едно златно вѣтрило. На предната страна царътъ е показанъ въ златенъ релефъ — какъ прави ловъ на щрауси. И тукъ кучето неотлъчно придружава ловца. Отъ другата страна се вижда връщането отъ ловъ. Царътъ управлява колата и държи подъ мишницата си перата на убититъ отъ него щрауси, а предъ колата двамата слуги носятъ самитъ щрауси. На дръжката на златното вѣтрило е намѣренъ надписъ, който гласи, че този успѣшенъ ловъ е извършенъ въ пустинята источно отъ Хелиополисъ. На горния ръбъ на вѣтрилото се виждатъ още остатъци отъ отчупени щраусови пера, които сж били втикнати въ вѣтрилото.

На 4-то изображение намираме царя, придруженъ отъ младата царица, да прави ловъ на диви патици по брѣга на р. Нилъ. За забелязване е, че при този ловъ той си служи съ лжкъ и стрела, а не съ „въртель“*, който при този видъ ловъ е билъ преимуществено въ употреблението отъ старитъ египтяни. Ца-

жава огъ единъ младъ лъвъ. Юношеската привлекателностъ и стройностъ на тази царствена двойка изпква особено въ това изображение изработено върху единъ малкъ златенъ сандъкъ.

Съвременниятъ ловецъ съ интересъ ще узнае, че не само разнитъ отдѣления на гробницата сж били украсени съ едно извънредно за нашитъ понятия велелепие, но и ловнитъ оржжия на младия царъ, оставени въ гробницата, сж

отъ най-избрана и най-благородна обработка. Така напр. въ едно отдѣление сж намѣрени известно количество стрѣли и лжкове съ особено изящна обработка, а така сжщо златни кинжали, върху които сж били изографени редъ ловни сцени.

На всѣкжде, па даже и на кутийкитъ, които

* Въртельтъ е единъ коленчатъ уредъ направенъ отъ яко дърво. Този своеобразенъ снарядъ се е наричалъ Бумерангъ. Описанието му даваме въ сжщия брой въ отдѣла „Отъ тукъ — отъ тамъ“.

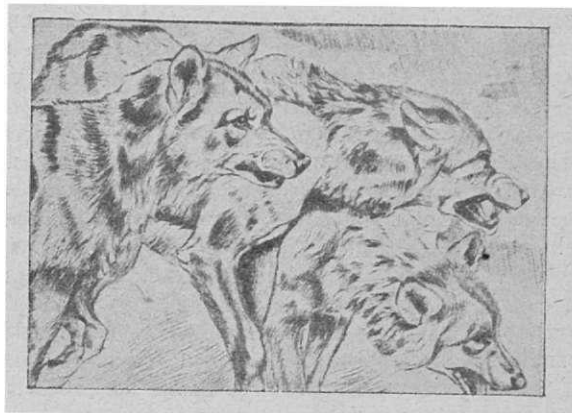
сж служили за държане разнитъ срѣдства за разхубавяване, виждаме ловни изображения и навсѣкжде нераздѣлно отъ лова и дивеча, отъ лжка и стрелитѣ, показва се и кучето. За развитието на тогавашното оржие е отъ особена ценностъ, че заедно съ многобройнитѣ златни кинжали, намѣренъ е и единъ желѣзенъ кинжалъ, клинокътъ на който, свечъ

нѣколко петна отъ ръжда, запазенъ е билъ въ безукорна чистота.

Находкитѣ въ царскитѣ градъ на Тутанкамена сж едно важно потвърждение за любовта и усърдието съ които египетскитѣ царе и благородници сж се предавали на лова.

Изъ Deutsche Jäger — Zeitung

Превелъ Д. Кацаровъ

Ненко Радевъ

Асистентъ въ Царския музей, София.

Заякъ „подземникъ“.

Oryctolagus cuniculus (L)

Като се абстрахирамъ отъ всички данни, изложени чрезъ стайиката за „подземника“ въ бр. 2, год. III отъ „Л. П.“, съ настоящата бихъ желалъ да усиля пропагандата за вписането на сжщия въ България!

Има хора, които завиждатъ, отъ ревливостъ може би, че той не сжществува и у насъ; има други, които сж индиферентни спрѣмо неговото сжществуване и трети, които се оинсятъ съ недовѣрие и ненавистъ къмъ грациозната му, но подла муцушка, защото, ако до сега не е писано за него у насъ — това не значи, че не е познатъ.

Но да видимъ въ сжщностъ що е той и какъ трѣбва да погледнемъ на него или, собствено казано, на неговото завѣждане у насъ — било като обектъ на чистъ ловенъ спортъ, било като обектъ на търговия и индустрия?*)

) Впрочемъ, преди всичко, споредъ мене, би било по-подходяще да вдигнемъ по-първо кръстоносни походи противъ хилядитѣ гарги, гнѣздящи всрѣдъ столицата ни и многобройнитѣ облаци гарвани по полето, т. е. да се отървемъ отъ едното зло, че после да си навлечемъ другото. Не забравямъ разбира се — водимъ, може би, отъ хуманно чувство — че за природното стопанство нѣма ни, врѣдни, ни полезни, а само необходими обаче, все пакъ, нека има малка последователностъ. Не би могло да се каже, че можемъ да се отървемъ отъ тия черни хвъркати които сж тѣй фамилиаризирани съ насъ, нежели

Въ научната литература срѣщаме името му много често придружено съ епитета „врѣденъ“, сложенъ въ скобки. — Въ ловнитѣ списания, т. е. въ ловно-спортната литература не срѣщаме, освѣнъ хубави и хвалебни речи, унисащи и забавителни описания за ловъ и наблюдения на „подземника“. — Нека да признаемъ и обратното, особено въ последното време, се появяватъ различни „предизвикани отговори“, редица „сѣвети и срѣдства за изтрѣбление на врѣднитѣ“ — между които е и „подземния заякъ“.

Нека сега погледнемъ въ реалния животъ, въ практиката и именно — въ работилницитѣ за кожи, филцови произведения и др. и оттамъ въ магазинитѣ за кожи и шапки; да погледнемъ закачалкитѣ на месарницитѣ, тенджеритѣ, ако искате, на много семейства и най-сетне кицитѣ (портофелитѣ) на единия и другия видъ търговци, на професионалнитѣ ловци и накрая торбитѣ на нашитѣ колеги!

Тука мнѣнията не се раздѣлятъ; виждаме, че всичко говори „за“...

Ако погледнемъ въ статистикитѣ, докладитѣ отъ разни вещи лица, експертни комисии и сждилищата — за врѣди и загуби, нанесени

отъ хигрия и добре защитения бждещъ „подземникъ“. Но за да нѣма смѣсване на двѣ нествѣмѣстимости, спирамъ тукъ.

отъ... нашия милитчък „подземник“ по работната земя — не ще можем, освенъ да кажемъ, че тукъ мнѣнията сж противни и напълно даже „противъ“ и т. н.

Да отсѣчемъ, — кжде, именно, се крие неговата връда и благодарение на що е тъй гоненъ?

Начина на бита му и голѣмата му плодovitостъ, въпрѣки многобройнитѣ врагове, го държатъ винаги въ изобилие. Освѣнъ това той гризе всичко, не прави изборъ въ храната си и често се явява като единъ бичъ за земледѣлскитѣ култури — отъ дето произлизатъ разнитѣ експертни комисии, доклади, сждения и пр. Значи тукъ, въ тоя случай той действува отъ една страна съ своя голѣмъ брой или масово и още че не подбира своята храна, а гризе всичко!

Ето само тия две обстоятелства му прикачватъ епитета „вреденъ“.

Отъ съвсемъ краткото до тукъ би могло да се отсѣжи grosso modo до колко той е полезенъ и вреденъ и какво влече неговото съществуване въ една страна. Ето защо внимането или единъ видъ аклиматизирането на тоя дивечъ въ България не може и не бива да стане изведнѣжъ или още по-малко по частна инициатива! Има М-вото на Земледѣлието, има лесничества, въщи лица, Ловна организация и пр., които трѣбва да се занимаятъ и отговарятъ на тоя въпросъ тъй или иначе.

Лично азъ заинтересувахъ се отдавна, не изпускахъ случая да събирамъ разни данни и да сондирамъ мнѣнието на разни френски натуралисти и ловци по отношение на нашия хубостникъ — „подземникъ“, получихъ въ много, за да не кажа въ повечето случаи, следния отговоръ: „Докато е чиста страната ви отъ това животно, не ви трѣбва!“ „добавятъ — *Méfiez — vous car en conscience vous serez responsable!*“

Но, драги ловци, ще кажете може би, толкова ли е голѣмо престѣпленieto да се внесе и развѣди „подземника“ у насъ, че това ще бжде съвестта, която ще отговаря после?

Нека се обяснимъ! Отговарящитѣ тъй иматъ право; иматъ право да дадатъ още по страшенъ отговоръ и да кудятъ нашия пъргавъ „подземникъ“ още по-вече. Защото тѣ, и всички, които ще ви говорятъ противъ него, го познаватъ отъ страна високо културна, отъ една страна, дето и между ж. п. релси косятъ сѣно, и дето и по керемидитѣ садятъ полезни култури т. е. дето всѣка педя земя е преоравана петъ пжти и два пжти садена презъ годината. *)

Драги колеги, като погледнемъ, че въ повече отъ половината Европа съществува добре въпросния заякъ, че по пазаритѣ 80—85,

а даже и 90 на сто той замѣства обикновения заякъ, който навсѣкжде е вече рѣдкостъ или най-сетне деликатесъ, че отъ козината и кожата му индустриалнитѣ заведения се ползватъ много добре, а въ нѣкои случаи даже по-добре отъ тия на обикновения заякъ (въ приготвяне филцови шапки — отъ мекитѣ му косми, въ имитиране (чрезъ боядисване и пр.), значи, че въобще ролята му даже, превъзхожда вече тая на обикновения заякъ — отъ една страна, и, че броя на ловцитѣ въ България расте изъ день въ день, че дивеча (нѣма две мнения по тоя въпросъ!) намалява изъ день въ день, че се чувствува нужда отъ запълване една празнина, най-малко отъ спортна гледна точка, че имаме маса земи непорнати отъ ралото на нашия земледѣлецъ, кждето се криятъ удобни мѣста за тъй наречения вече „подземникъ“, че България и безъ друго, вършейки добра търговия съ кожи отъ дивеча, може съ полза да прибави въ числото на своя дивечъ и името на „подземника“, който въ кжсо време ще почне да си плаща данъта по двоенъ начинъ — кожа и месо — отъ друга — намъ не ни остава освенъ да пожелаемъ щото рано или кжсно, а въ всѣки случай по-добре би било по-рано, да имаме и ние този интересенъ видъ дивечъ, като не забравяме максимата, разправяна въ легендата за мжжа и жената, когато пѣвлия, въпреки всичко, казалъ: „дайте ми я или не мога безъ това необходимо зло!“

Да не чакаме това време, за да стане кжсно и да не се унижаваме тогава да търсимъ това необходимо зло. Освѣнъ това нека не се страхуваме, нито блазимъ отъ мисълта, че всѣко кжтче на България ще имъ благоприятствува и че всѣка женска ще почне да ражда по една дузина, та да се опасяваме, че ще ни изпоядатъ и ушитѣ! О, не!

Тукъ наводнение, силни нашенски дъждове ги издавили, тамъ почвата не имъ понесла, на трето мѣсто лисици и порове, или невестулки, каквито именно не липсватъ у насъ, ги издушили, браконери ги избили отъ курioзъ — още въ началото, и пр. и пр. Колко жертви ще се дадатъ до закрѣпването имъ.

Най-сетне пъкъ, ако закрѣпятъ съ леснина, толкозъ по-добре!

Ето какъ всичко е свързано съ изучаване на мѣстнитѣ условия и съ опита на известни мѣста: 1) тамъ дето тѣ ще му*подхождатъ и 2) най-вече тамъ, дето има много ловци, т. е. тамъ дето почватъ да стрелятъ по чучулиги вмѣсто по пѣтпѣдци. — А ние ще се повърнемъ още върху живота, лова, разнитѣ плюсове и минуси при наличността на страховлия „подземникъ“, които трѣбва да бждатъ съблюдавани при произнасяне „за“ или „противъ“ отъ съответнитѣ срѣди, организации или лица!

Парижъ 16 ноември 1927 г.

А. Петровъ.

Приятели или врагове.

Врана

Гощава малкитѣ си съ яйце отъ пойна птичка

При сегашното състояние на естествени-тѣ науки, би трѣбвало да нѣма съмнение дали известно животно е вредно или полезно за човѣка. За вредата и ползата отъ животнитѣ има много разногласия.

Едни настояватъ за изтрѣбването на нѣкои видове, като напълно вредни, други сж за запазването имъ, като полезни за отрасли на земледѣлското или горско стопанства. Това разногласие не е необяснимо, ако вземеме предъ видъ, отъ каква точка зрение разглеждаме тоя въпросъ. Всѣки е правъ по своему.

Гражданина, който не се занимава съ земледѣлие, не счита врабчето вредна птица за града. На селенина обаче, то нанася лѣте грамадни щети, кате изяжда почти 2—3 на сто отъ реколтата; но тази вреда не се чувствува, както изобщо не болятъ косвенитѣ данѣци.

Кукувицата, вестителка на пролѣтѣта, има много врагове, които искатъ не безъ основание нейното изтрѣбване. Тя поставя нейнитѣ яйца въ гнѣзда на пойнитѣ птици, като представя излюпването имъ на притежателитѣ на гнѣздото, а излюпилото се кукувиче изтласква отъ гнѣздото своитѣ завареничета и по такъв начинъ много гнѣзда запустѣватъ. Изхранването на кукувичето става за смѣтка на цѣли семейства насекомоядни птици. Въ замѣна на това пѣкъ, само кукувицитѣ се хранятъ съ косматитѣ гжсеници.

Относително размѣра на ползата отъ кълвачитѣ, сжщо има много разногласия. Противъ тѣхъ се изтъкватъ следнитѣ обвинения: тѣ вредили на горитѣ, като унищожаватъ полез-

нитѣ за тѣхъ мравки, ядели горскитѣ семена и надупчвали дърветата, като съ това ги откриватъ за разрушителнитѣ гжби. Тия упреци следъ щателно проучване сж отхвърлени и полезността на кълвача окончателно установена.

Въ числото на птицитѣ съ съмнителна полезностъ се счита и сойката. Нѣкои я считатъ за полезна защото изтрѣбва змийтѣ, но за това пѣкъ тя разорява гнѣздата на насекомояднитѣ птици. Сжщото може да се каже и за конскитѣ сврачки (hapius) които иматъ лошата привичка, при обилень ловъ, да забождатъ излишнитѣ насекомии или млади птички по шишовеѣ на глога, дето тѣ умиратъ отъ мжчителна смъртъ. Отъ друга страна, тя безпощадно изтрѣбва вреднитѣ насекомии.

Свракитѣ, гаргитѣ, гарванитѣ и вранитѣ за своитѣ хищнически наклонности спрѣмо яйцата и малкитѣ на пойнитѣ птици, може да смѣтаме за хищни птици. Презъ края на зимата, когато снѣга се стопи и открие едва поникналитѣ ниви, тѣ на голѣми ята нападатъ и изтрѣгватъ отъ размекналата се земя крехкитѣ стебла заедно съ зърната. Сжщото става и презъ есенѣта, следъ посѣва. За доказателство ще дадемъ следнитѣ сведения, добити следъ дълги проучвания.

Кукувиче въ чуждо гнѣздо.

Въ земледѣлския институтъ при Кьонигсберския университетъ сж били предприети редъ изследвания на стомаси отъ гарги, сврака, гарвани и врани. Отъ тия изследвания (направени сж разрѣзи на повече отъ 4—5000

птици) се е установило, че освен другата храна, състояща се от насекоми, части от мишки и мърша, тия птици употребяват дневно средно около 50 грама зърнена храна. Ако направим едно малко изчисление колко зърнена храна ще унищожат 10000 такива птици за три години, ще видим, че за първата година тѣ ще унищожат 500 кг. дневно, за втората година тия 10000 птици, които представляват приблизително 5000 семейства, ако не бъдат унищожени, ще станат 30000, а на третата година 80000 и ще унищожат 2,300,000 кг. храна или — 10 влака сѣ по 23 вагона храна!

Оплакванията на селени от плевенски окръг за опустошени ниви от гарванови

Конска сврачка

птици, заставиха Плев. земеделска катедра да издаде специални наредби за борба против тия хищници. Имаше случаи, пространства, отъ по 50—100 декара ниви да бъдат повторно, даже трети път засѣвани. Самъ имаше случай да видя нива (въ с. Пордимъ — Плев.) която била засѣяна сѣ ечемикъ. Следъ нападението ѝ отъ гаргитѣ, нивата бѣ покрита само сѣ люспици на ечмика. Споредъ наредбата, всички мъжко население отъ 18—45 год. възраст сѣ задължава да представятъ въ общината си по 2 гарги или по 10 яйца отъ тѣхъ. Тая наредба е на основание чл. 186 отъ закона за подобрене земеделско производство и опазване полскитѣ имоти. Резултата бѣ следния: за една година въ окръга се унищожиха повече сѣ 50000 птици и 250,000 яйца.

Ако тая мѣрка бѣше предприета повсе-

мѣстно, числото на тия пакостници на земледѣлието би се значително намалило.

При все това, тѣхъ не можемъ да смѣтаме за изключително вредни птици, защото презъ пролѣтѣта или лѣтото, когато орача оре, тѣ, пакъ на голѣми ята, стѣпка следъ стѣпка го следятъ и кълватъ всѣка появила се на повърхността личинка или червѣче.

За нощнитѣ лястовици, совитѣ, кукумявки и прилепитѣ не ще споменаваме. Тѣхъ населението преследва не за вредността имъ — тѣхната полза е установена, — а за нощния имъ животъ, за мрачния имъ гласъ, който внушава страхъ у простолуднието.

Лисицата, която е чума за селскитѣ курници, унищожаватъ толкова много полски и горски мишки, че за отдѣлни мѣстности, много отдалечени отъ населени мѣста, тя може да се счита за полезна. Въ стомаситѣ на убити въ такива мѣстности лисици сѣ намерени изключително части отъ мишки и оси, изровени изъ земята. Тя е не по-малко полезна отъ таралежа — най-голѣмия врагъ на змиитѣ.

Даже хищнитѣ звѣрове, и тѣ не могатъ да се смѣтатъ за изключително вредни за човѣка.

Въ южна Азия, ако не бѣха тигритѣ, земледѣлието би било съвършено невъзможно, тъй като тѣ изтрѣбватъ маймунитѣ и дивитѣ свини — непримирими врагове на земледѣлието.

Отъ друга страна, — и най-полезнитѣ животни, при известни условия принасятъ значителна вреда. Така напримѣръ лястовицитѣ и пчелоядитѣ, заедно сѣ вреднитѣ насекоми, унищожаватъ и пчелитѣ.

Въ стомаситѣ на ластовици, убити около пчелини, сѣ намирани изключително пчели.

И тъй, както виждаме, безусловно не може да считаме това или онова животно полезно или вредно, приятелъ или врагъ на човѣка.

За да опредѣлимъ това, трѣбва щателно да изучимъ негова животъ, при разни условия и разни мѣста. Най-доброто срдѣство за установяване вредността или ползата е откриване стомаситѣ на убити животни. Съдържанието на стомаха показва сѣ какво се хранятъ животното, а следователно — степенъта на неговата полза или вреда. Но и тукъ сѣ необходими дълги наблюдения, за да не попаднемъ въ грѣшка и извадимъ прибързани заключения.

Често, наклонността да се хранятъ сѣ птички или убиватъ малкитѣ имъ, у нѣкои видове птици се явява само въ отдѣлни екземпляри. Възможно е сѣщо, хищнитѣ наклонности да се явяватъ въ опредѣлено време на годината, а въ останалото време тѣ да се хра-

нятъ изключително съ вредни насекоми. Тръбва да се има предъ видъ сжщо и това, че нѣкои храни така скоро се смялятъ, че отсжтствието имъ въ стомаха може да ни доведе до заблуждение.

Ако едни видове животни сж полезни за ловеца или риболовеца, въ сжщо време могатъ да бждатъ вредни за земледѣлскитѣ стопанства, за градинитѣ или горскитѣ култури, его защо въ закона за лова трѣбва да се по-

зволи биенето на известни видове животни въ мѣста, гдето тѣхната вреда е установена, или да се предосгави на Министѣра на земледѣлието да разрешава биенето на животни, чието масово появяване представлява напасть, както е съ дивитѣ гжски въ прибрѣжнитѣ Дунавски села, пчелоядитѣ и въ околността на пчелинитѣ и врабцитѣ, — въ всѣко време.

Т. Драгановъ

(Ямболъ)

ЛОВЕЦЪ

Заскитахъ въ тучнитѣ поля на воля
катъ лека птица въ ширни небеса —
забравямъ тукъ изюдена неволя
и глѣхне въ сънь на грижата гласа.

Надъ мене грѣятъ въ златъ керванъ люлѣни
простори въ чистота и благословъ —
и азъ вървя, а пориви развѣни
напжтватъ ме къмъ търсения ловъ.

Забравямъ тежкитѣ прегради съ радостъ
и въ тая ведра утринъ, съ бодъръ ходъ,
азъ чувствамъ мощна сила въ жива младостъ
и рой надежди въ златенъ хороводъ.

Въ лесовѣтъ съ вѣчността живѣя,
отпивамъ свѣтълъ изворъ — земна кръвъ,
и джбъ катъ братъ съ обичъ тамъ люлѣ
приветствие: за гостъ ме кани пръвъ.

Заскитанъ въ родната земя на воля
катъ лека птица въ ширни небеса —
Забравямъ тукъ изюдена неволя
и глѣхне въ сънь на грижата гласа:

Д-ръ Марквардъ

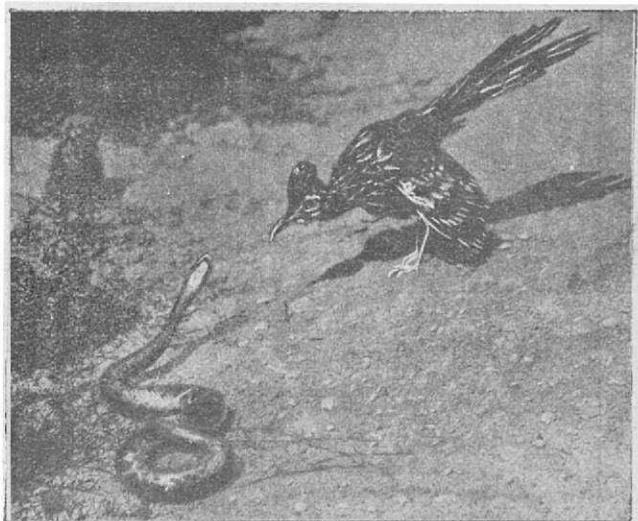
Борба за сжществувание

При създаването на учението за "повели подборъ Дарвинъ за първи пътъ е обърналъ вниманието на свѣта върху из-

паза „Борба за сжществувание.“ Сжщо както при искусствения разплодъ човѣкъ подбира само подходящитѣ екземпляри които използва за понататъшно подобрене на съотвѣтния видъ, така и природата, споредъ Дарвинъ, прави своя подборъ.

Борба въ истинския смисълъ на думата, разбира се, има само въ изключителни случаи; само хищнитѣ завладѣватъ своитѣ жертви съ борба. На друго мѣсто имаме борба между мжжкаритѣ отъ една и сжща порода когато се касае да спечелятъ любовта на избраницата си.

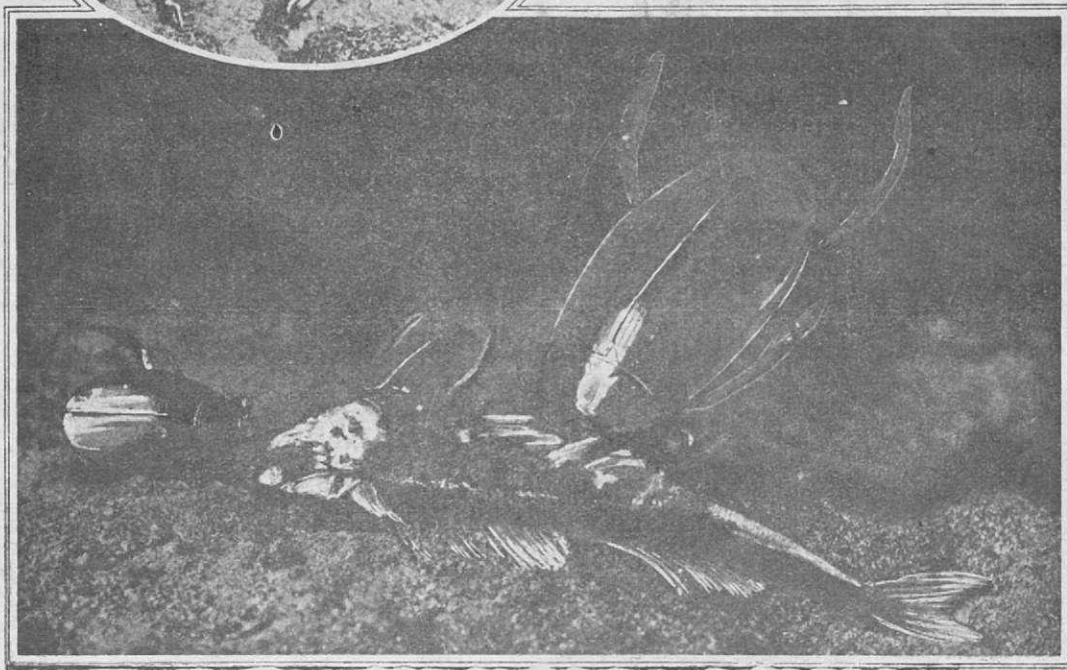
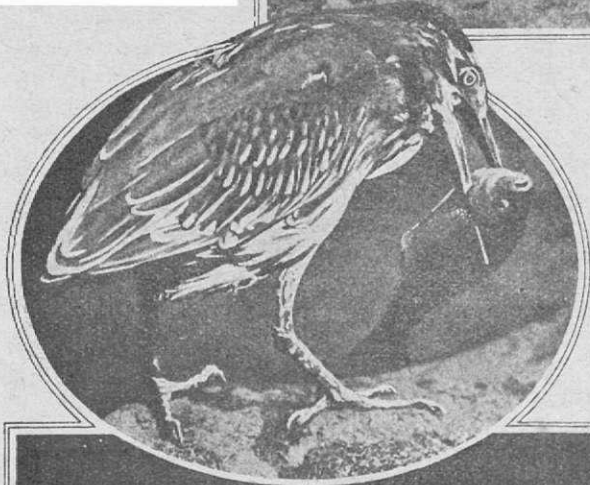
Саможиви породи иматъ точно опредѣлени райони за ловъ на храната си, тѣ пазятъ много ревниво тѣзи райони и не пущатъ въ гѣхъ друго животно отъ сжщия видъ. Мравкитѣ отъ съсѣдни мрав-

вуняци сж въ постоянна борба по между си за границата на районитѣ си. При осѣднали-тѣ животни, а главно при растенията, борбата за живота се състои въ непрекъснато воюване за мѣсто, въздухъ, свѣтина и храна. Днесъ, ко-

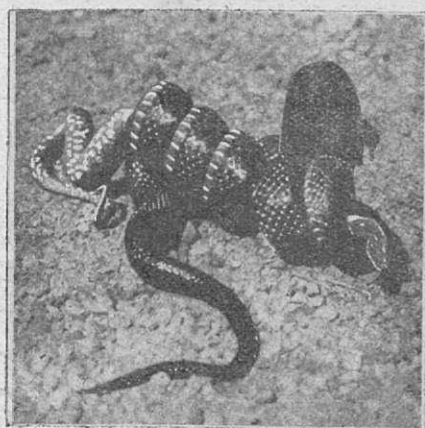
взаимни отношения между всѣки отдѣленъ индивидъ къмъ околния свѣтъ, както и отъ страна на околния свѣтъ къмъ отдѣлния индивидъ. Всички природни общжития на разтенията, като ливадитѣ, мочурляцитѣ, степитѣ, го-

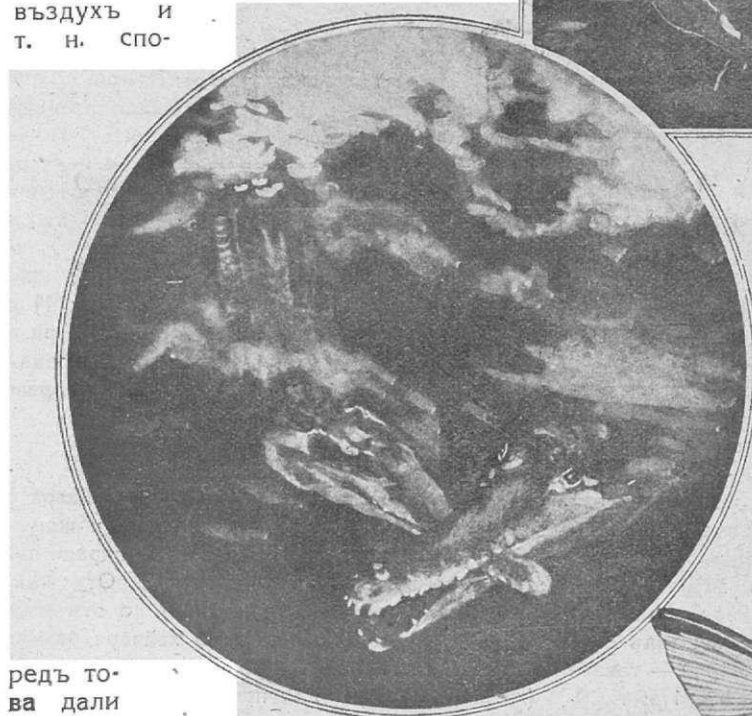
Сцени изъ неспирната борба за съществуване всрѣдъ природата.

гато биологията е открила, че между всѣки отдѣленъ индивидъ и окръжаващия го свѣтъ има множество отношения почна да си пробива пжтъ единъ по-снижодителенъ възгледъ. Ние знаемъ че има

ритѣ и др, съ всичкитѣ породи които живѣятъ въ тѣхъ образуватъ едно напълно свързано цѣло, единъ общъ организъмъ въ който отдѣлнитѣ индивиди представяватъ нѣщо като зжбнитѣ колела на

механизма на часовника. Естествения лесъ не е съвокупностъ отъ много дървета, а съвокупностъ отъ много дървесни породи, които споредъ вида иматъ различни нужди отъ мѣсто, свѣтлина, въздухъ и т. н. спо-

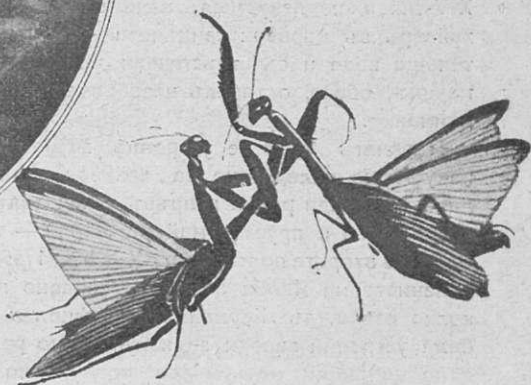

редъ това дали тѣ про-

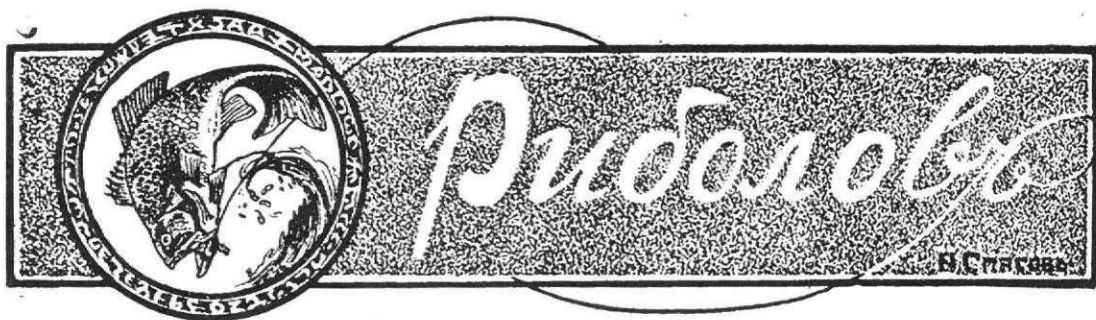
мѣнятъ листата си или не, дали не иматъ гжста и разклонена корона или не и т. н.

По крайщата на гората и на по-открититѣ мѣста могатъ лесно да виреятъ храсти, цвѣтя, трѣви и други: немошни растения; въ влажната полусѣнка тѣ се чувствуватъ добре и широко разпушатъ листитѣ си. И въ привидно мъртвата по-паднала шума на земята има животъ, съ-

щото е и въ полугнилитѣ дънери. Тука бушуватъ мравкитѣ и разни брѣмбари, тукъ ще срещнемъ ларви, които се хранятъ съ мъртви листа. Всички тѣзи организми се грижатъ въ-

сѣдействие съ най-малкитѣ организми — бактериитѣ, да преработятъ почвата химически за да създадатъ условия за храна на растителността. Всички тѣзи сжщества не сж случайно въ гората—тѣ сж сжщо зжбни колела отъ голѣмия механизмъ на природата.

Гр. Ив. Грозевъ.

Риборазвъждане.

Развъждане на пъстървата

Месото на пъстървата е вкусно и се цени доста. Поради това тя се развъжда изкуствено. Преди да се запознаемъ съ нейното развъждане по изкуственъ начинъ, ще поговоримъ накратко въобще за изкуственото развъждане на рибитѣ.

Изкуственото хранене и отглеждане на рибитѣ е било известно още въ старо време. Благороднитѣ римляни си правили голѣми басейни, които пълнели съ морска вода и въ тѣхъ си държали ценни морски риби, като ги хранили изкуствено. Обаче, изкуственото развъждане, което се състои: 1) по изкуственъ начинъ да се оплоди хайвера и 2) оплодения хайверъ да се запази до като отъ него излѣзатъ малки рибички, е станало не отъ дълго време. Като при всѣко ново изобретение или откритие се водятъ спорове, кой е изобретателя или открителя му, тъй и изкуственото развъждане е дало поводъ дълго време да се спори, кой го е открилъ. Запазили сж се сведения, че французкия монахъ Pinchon още въ XIV-тия в. по изкуственъ начинъ е оплодявалъ хайверъ въ дървени сандъчета, поставени въ течаща вода и съ тръстикови решетки. Този начинъ, обаче, останалъ незабелѣзанъ и безъ внимание.

Първиятъ който е устроилъ заведение за изкуствено оплодяване на хайвера и развъждане на млади рибки и пръвъ напечаталъ своя трудъ, това е пруския майоръ Якоби — това е било въ втората половина на XVIII в., 1755 г. Съчинението на Якоби е било преведено на нѣколко езика, въ Германия на нѣколко мѣста били устроени заводи за изкуствено развъждане на рибки, но при все това малко било обърнато внимание на това откритие. Къмъ 30 година на миналото столѣтие нѣкои физиолози, като италианеца Мавро Рускони и швейцареца Карлъ Фохтъ, почнали да прибѣгватъ къмъ изкуствено оплодяване на хайверъ съ целъ да правятъ научни изслѣдвания върху малкитѣ рибки.

Въ сщщото време много английски землевладѣлци, ръководени отъ знаменития естествоизпитателъ Агаси, обръщали внимание на изкуственото размножаване на рибата, за да зарибятъ рѣкитѣ които минавали презъ имотитѣ имъ.

Въ 1842 г. французкия рибаръ Реми, комуто е било известно откритието на Якоби, отъ свои наблюдения по Вогезкитѣ рѣки и по хвърляне хайвера на пъстървата, попадналъ на мисълта да прибѣгне до изкуствено оплодяване на пъстървитѣ. Неговитѣ опити дали добри резултати и това той съобщилъ на Парижката Академия на наукитѣ, която обърнала внимание на неговото съобщение и започнала да публикува работи по изкуственото риборазвъждане. Най-много съдействувалъ за успѣха на това проф. Ашиль Коста.

Всичката работа при изкуственото развъждане на пъстървата се състои въ: 1) да се оплоди хайвера; 2) да се запази хайвера до излизане на рибкитѣ и 3) да се отгледатъ рибкитѣ въ рѣката или изкуствено изправения за нея рибникъ.

Оплодяване на хайвера.

Изкуственото оплодяване на хайверя се извършва така: взематъ се мъжки и женски риби (на 4 женски 1 мъжка) отъ здрави пъстърви, съ зрели полови продукти. Отъ женската изтискватъ хайверъ (яйца), а отъ мъжкитѣ — млѣко, и следъ това хайверя размѣсватъ така съ млѣкото, че мъжкитѣ зародиши (сперматозоиди) да проникнатъ въ всѣко зрънце.

За да се извърши тази работа, необходимо ни е: една стъклена или прѣстена паница, широка 22—30 см. и висока 10 см. друга подобна на тая, само че по-малка, за рибното млѣко; едно гжше перо за разбъркване на продуктитѣ и нѣколко чисти пешкири или парцали за избърсване рибата. Всичко това трѣбва да е сухо.

Рибата отдѣлена и опредѣлена за добиване на хайверъ за разплодъ, се изважда отъ

водата, улавя се с ръка откъм опашката и полака се избърсва с пешкиръ или сухъ парцалъ за да се не изплъзне лесно от ръцетъ ни.

Захващаме следъ това да триемъ коремчето ѝ с дъсната ръка отъ странитъ тъй, че голѣмия пръстъ да се движи по едната страна, а другитъ — отъ другата. Триенето става по направление отъ главата къмъ половото отворстие. Ако зърната — хайверъ сж напълно узрѣли, тѣ веднага започватъ да текатъ въ видъ на струя. Ако зърната сж незрѣли, мжно текатъ и щомъ забележимъ това, трѣбва да пуснемъ рибата обратно въ водата.

Като изтискаме по горния начинъ зърната отъ една или нѣколко женски, тогава паничката оставяме на страна и захващаме сжщата работа сж мжжката риба надъ малката паничка. Само че триемъ не по целия коремъ, а само предъ половото отворстие. Щомъ капнатъ 2-3 капки сж чисто бѣлъ цвѣтъ гжсто; спираме триенето, защото тия капки сж достатъчни да оплодятъ нѣколко хиляди зърна.

Въ паничката сж млѣкото наливаме толкова чиста и студена вода, колкото е достатъчно да покрие зърната въ голѣмата паница.

Разбъркваме сж помощта на гжшето перо и веднага изливаме всичкото въ голѣмата паница сж хайвера (зърната). Бързо следъ това сж перото разбъркваме зърната за да имъ дадемъ възможность да дойдатъ въ съприкосновение сж млѣкото. Всичката смѣсь оставаме въ покой 4—10 м. следъ това промиваме зърната за да се отстранятъ излишнитъ клетки отъ мжжкото млѣчно семе, които, не про-

никнали въ зърното, умиратъ, загиватъ и развалятъ водата. При оплодяването на зърната трѣбва да се пази следното:

1) Паничката да е сж плоско дъно, за да могатъ зърната сж млѣкото да се разсѣятъ добре;

2) водата, която се налива, едва трѣбва да покрие зърната, иначе млѣкото може да се размие;

3) воцата да е чиста и да има температура, която да съответствува на температурата при която пѣстървата си хвърля хайвера въ рѣкитъ;

4) да се не изтиска хайвера отъ рибата силно, защото може да излезе незрѣлъ хайверъ или млѣко сж незрѣло семе и

5) работата да се извършва бързо, за

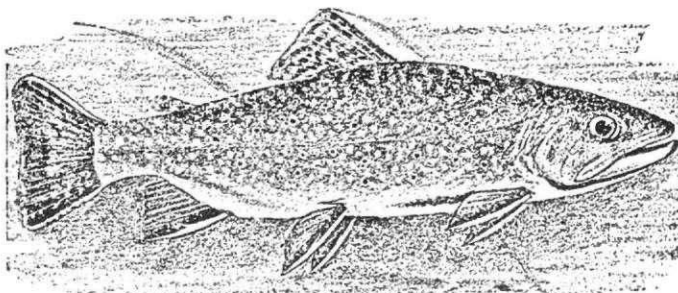
да не се напълнятъ зърната сж вода, до като достигнатъ мжжкитъ зародиши до тѣхъ.

Оплоденитъ зърна се познаватъ отъ неоплоденитъ по това, че вторитъ сж непрозрачни, матови. Неоплоденитъ зърна веднага се махватъ,

защото загиватъ и може да заразятъ и оплоденитъ.

Напоследъкъ оплодяването на хайвера е опростотворено: вмѣсто две панички, операцията се извършва въ една, дъното на която е ситно решето: изтискватъ се зърната отъ женската риба, следъ това веднага се изтискватъ нѣколко капки млѣко отъ мжжката. Веднага паницата потапятъ въ вода и я движатъ нагоре-надолу, за да се даде възможность на хайвера да се размѣси сж млѣкото и оплоди.

Въ следующия брой ще поговоримъ за запазване на оплодения хайверъ до излюпване на рибкитъ.

Пѣстърва

Георги Т. Панчевъ.

Специални пълнежи.

III

Патрони съ куршумъ.

Ловът на едър дивечъ, било че е съпроводенъ съ стрелба отъ по-голъми разстояния, било че се произвежда върху дивечъ съ много по-голъма витална сила, изисква патрони снарядени съ куршумъ. Тукъ ще говоримъ или за куршумитъ, предназначени за употребление въ обикновенитъ гладкоцевни пушки: куршумитъ употребявани въ нарезнитъ ловни пушки, не сж предметъ на тази статия.

Има много видове куршуми за гладкоцевни пушки. Най-простия, най-стария по изобретяване и, бихъ казалъ, единъ отъ най-добритъ куршуми за гладки цеви е сферичния (валчестия) куршумъ. За 16 кал. той има диаметъръ 16 м/м и за 12 — 18 м/м при тежестъ 26 гр. за първия калибъръ и 35 гр. за втория. До къмъ 1850 год. — преди изработването на нарезнитъ цеви и коническитъ куршуми — той е билъ и единствения боеви куршумъ за всички армии.

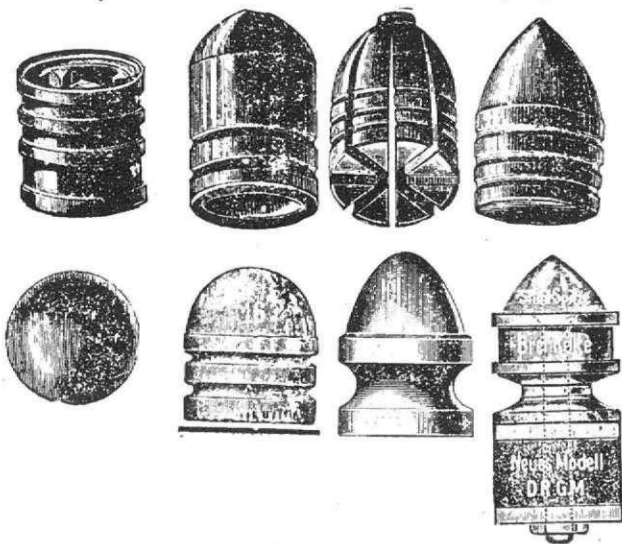
Но преди да говоримъ за качеството на валчестия куршумъ ще трѣбва да кажемъ нѣколко думи и за влиянието върху куршума и на самитъ цеви — дали сж тѣ гладки или нарезани. Куршумъ стрѣлянъ изъ гладка цевъ не получава друго движение освенъ движението напредъ, придадено му отъ развилитъ се барутни газове въ цевта. Излѣзълъ вѣнъ отъ последната неговото правилно летене става много проблематично. Той може лесно да бжде отклоненъ отъ самото въздушно съпротивление, понеже нѣма сила, която да му се противопостави и ще трѣбва да лети по пжтя на най-слабото съпротивление, който не винаги ще бжде въ хармония съ първоначалното му положение при излизането изъ цевта. При това придадената му жива сила отъ барутнитъ газове може да стане причина за неговото отклонение, ако центъра на тежестта му се съвпада съ центъра на фигурата му (кълбо, конусъ и пр.). Куршумъ съ нееднакви тѣквива центрове, излѣзълъ изъ гладкоцевна пушка, ще лети съ центъра на тежестта си напредъ, което може да бжде най-неправилно

положение отъ гледна точка на геометрическата му фигура. Вследствие на което ще се получи голѣмо отклонение отъ правилната посока и слаба пробивателностъ. За избѣгване на всички тези нередовности цевитъ на пушкитъ за стрѣлба съ куршумъ се снабдяватъ съ специални спирални прогресивни нарезни (канални), въ които куршума се влива съ сила и ги следи до излизането си изъ цевта, като получава отъ това и едно бързо движение около собствената си остъ. Ролята на това движение е да запази положението на куршума съ носа напредъ при летенето му, да намалява въздушното съпротивление, отъ което траекторията на куршума остава много правилна и пробивната му сила и далекобойностъ се твърде много увеличавагъ. Отъ до тукъ казаното ясно се вижда разликата между изстрелътъ съ куршумъ изъ гладка цевъ и този отъ нарезна цевъ и нуждата при опасенъ дивечъ за употребяване само нарезни ловни пушки.

Да се върнемъ къмъ валчестия куршумъ. Той има качества, които нѣматъ никой отъ останалитъ видове куршуми за гладки цеви. Щастливата му геометрическа форма — кълбо — позволява, ако е излѣтъ въ математически правилна форма, центъра на тежестта му да съвпадне съ центъра на фигурата му, отъ което при изстрела изъ гладка цевъ ще се получатъ по точностъ и пробивателностъ резултати почти равни на изстрелъ, даденъ изъ нарезна цевъ. Ако формата за излизането му е малко неправилна, резултатитъ отъ стрелбата сж пакъ много добри, несравнено по добри отъ тѣзи, добити съ разни конически куршуми, които сж между впрочемъ куршуми изключително за нарезни цеви. Вѣнъ отъ това тежината му е тази на нормалния пълнежъ дробинки за калибъра и при неговото употребление не може никога да стане пресилване на оржжието, стига употребената доза барутъ да не е изключителна и цевта, въ която се стреля, да е гладка т. е. безъ шокъ. За стеснени цеви

шокъ ще трѣбва да се употребяватъ сферически куршуми, специално излети въ форма съ диаметъръ тази на стеснената частъ на цевта, иначе е рисковано.

Освенъ класическия валчестъ куршумъ има още много видове куршуми за стрелба изъ гладки цеви. Ще споменемъ между другитѣ обикновенни конически — масивенъ или кухъ, типъ Express; коническия съ стоманенъ връхъ;

Разни видове куршуми за ловни двуцевки.

коническия експлозивенъ типъ dum-dum, снабденъ съ гърмящи вещества; коническия разсѣченъ — съставенъ отъ нѣколко запоени за върха части и пр. и пр.

При употребяването на тѣзи куршуми едно е било констатирано: тѣхното неправилно и капризно летенето при изстрела изъ гладка цевъ поради самата имъ форма на конусъ и липсата на движение около остъта имъ за запазване на положението имъ при летенето. Затова много ловци и оръжейни фирми сж се старали да изнамератъ модуси за отстранение на този недостатъкъ. Плодъ на тѣзи усилия сж следнитѣ два интересни типа куршуми:

1) куршумътъ германска фабрикация типъ Stendenbach: кухъ цилиндъръ съ отвори, снабдени извътре съ перки за придаване на куршума вращателно движение около остъта му посредствомъ струята въздухъ, като минава презъ него при летенето му;

2) куршумитѣ на фирмата Wilhelm Brenneke отъ Лайпцигъ, нѣкои отъ тѣхъ съ сто-

маненъ носъ, всички снабдени на задната си частъ съ кечени тапи, здраво прикрепени къмъ тѣхъ, които при летенето иматъ службата да играятъ ролята си на стабилизатори, за да може куршумътъ да запазва правилното си положение и се движи винаги съ носа си напредъ.

При употребяването на куршумитѣ въ ловнитѣ двуцевки иска се известни познания и известна предпазливостъ. Не всички куршуми могатъ да се стрелятъ безопасно въ всѣка цевъ. Това трѣбва да знае всѣки ловецъ. Ако цевитѣ му сж шокъ или полу шокъ, той трѣбва да търси специални куршуми за такива цеви. Тѣзи куршуми се различаватъ отъ останалитѣ по това, че сж въ общъ диаметъръ по-тесни отъ обикновенитѣ куршуми и иматъ специални поясчета, които лесно се деформирватъ при преминаването на куршума презъ стеснената частъ на цевта. Ако ловецътъ употреби въ стеснената цевъ обикновени куршуми има се голѣма опасностъ отъ раздуване или прѣсване на цевта.

При употребяването на куршумъ да си служимъ изключително съ добъръ черенъ дименъ барутъ за пълнене на патронитѣ. Бездимнитѣ барути не сж за стрелба съ куршуми, макаръ че има и специални такива. Черниятъ барутъ да употребяваме по възможностъ съ

По-нови типове куршуми за ловни двуцевки.

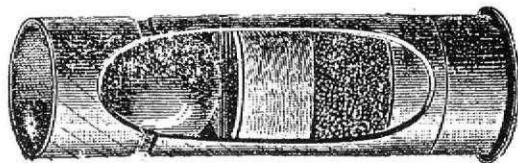
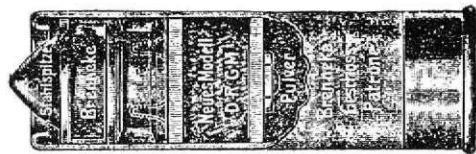
по-едри зърна, за да бжде горенето му по-прогресивно и поради нуждата да поставимъ по-голѣмо количество. Огнотенението по тежестъ между барута и куршума да бжде 1:6.

Поради това, че куршумитѣ обикновено сж съ тежестъ 10—20 гр. по-голѣма отъ нор-

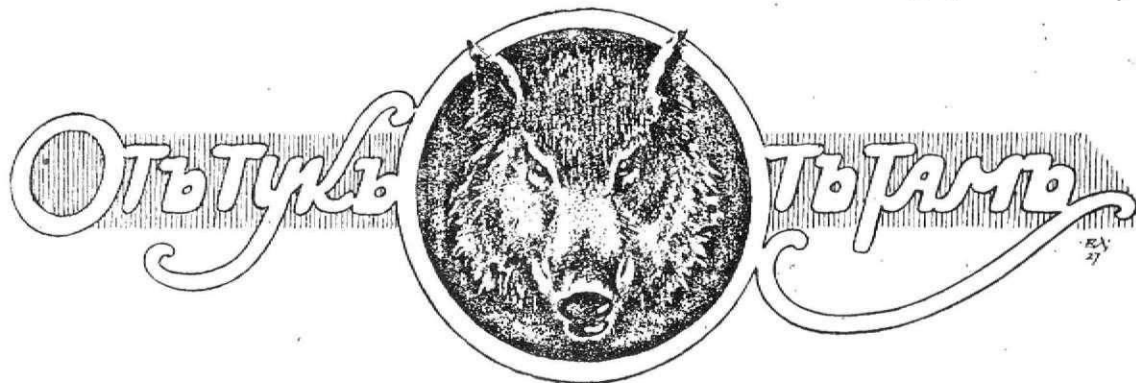
малния пълнежъ на калибъра, нѣщо което доста увеличава вътрешното налѣгане въ цевитъ, да се избѣгва употребяването на такива патрони въ стари съ съмнителни цевы и затвори пушки.

Преди поставяне въ гилзата куршумитѣ да се смазватъ добре и при стрелба цевитѣ на пушката да сж добре почистени.

При отиване на едъръ ловъ стари патрони да не се употребяватъ,

Пълнежъ съ куршуми

Жалейка. Цанко В. Димитровъ, родомъ отъ гр. Сливенъ, живущъ въ Видинъ, дома-

† Цанко В. Димитровъ

кинъ на Видинското окръжно трудово бюро се помина 38 годишенъ на 14. II. 1927 г. Покойниятъ бѣ единъ отъ голѣмитѣ и добри приятели на списанието, „Ловна просвѣта“ и като ловецъ бѣ ратникъ за идейни постижения въ областта на ловното дѣло въ България.

Надаренъ съ една извънредно добра и отзывчива душа покойния Цанко бѣше редъкъ и на всѣкжде добре оценяванъ другаръ. Ловното дѣло въ видинския край съ неговата неочаквана и преждевременна смъртъ губи единъ отъ най-преданнитѣ си ратници, а сп. „Ловна просвѣта“ — добъръ приятель.

Миръ на неговото тѣло и заслуженъ поклонъ предъ скъпата му паметъ.

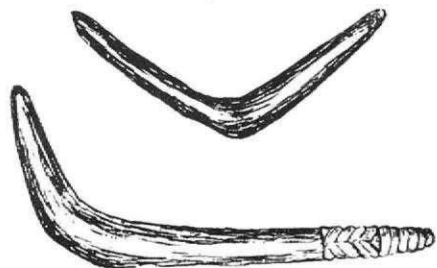
Ловна просвѣта.

Въртелъ (Буменрангъ). Едно оръжие на старитѣ народи. Старитѣ народи, освенъ лжкѣтъ, употребявали сж и други оръжия, едно отъ които е и така наречения *бумерангъ*. Това оръжие ние наричаме *въртелъ*.

Въртелътъ е билъ една дълга около 60 см. здрава тояга, отъ странитѣ малко плоска, по средата по-дебела и прегъната подъ тѣпъ жгълъ, а краищата ѝ малко заострени (фиг. 1-а). този своего рода снарядъ е изпълнявалъ ролята на метателно оръжие. Като се хвърли по единъ съответенъ начинъ, въртелътъ, движейки се напредъ, върти се като пумпалъ

*) Вижъ статията: „Тутанкаменъ като ловецъ“.

(препеляшка), достига до една точка по посоката към където е хвърленъ, следъ което, ако не е ударилъ целта, тъй въобще въ нѣкой предметъ, който да го спре връща се обратно, продължавайки де се върти. Този

Фигура 1.

своеобразенъ път (траектория) на въртела почива на известния отъ физиката законъ за витловото движение.

Въртелътъ е билъ употребяванъ, както отъ старитѣ египтяни, тъй и отъ други народи и като оръжие за ловъ и като такова за бой. Стрелата, както знаемъ, изисква върно мѣрене и улучва само една точка, когато въртелътъ, описвайки кръгове, поражавя едно пространство отъ диаметръ близо единъ метръ. Ето защо старитѣ народи сж го употребявали и при лова за птици.**) Вероятността за удряне на птицата, даже при хвърчението ѝ, не е била много по-малка, отъ колкото при сегашната стрелба съ сачми, които, както знаемъ, на 35 метра обсейватъ единъ кръгъ отъ 70—80 см.

Въртелътъ е билъ употребяванъ и отъ старитѣ българи въ видъ на *Кривакъ*. И съ името „кривакъ“ съвсемъ не подхожда да се нарича днешната сопа, която е една твърде права тояга. Едновременноиятъ кривакъ, сиречь „въртелътъ“ постепенно е вземалъ все по-правъ видъ и едното му рамо сж е удължавало, както показва и фиг. 2-а, до като найсетне кривизната се е изгубила, а името му „кривакъ“ е останало и до днешенъ. Нашитѣ селяни, особено пастиритѣ, хвърлятъ много искусно кривака.

Съобщава Д. Г.

Курсове за закрила на птицитѣ.

Председателътъ на съюза за закрила на птицитѣ въ Германия д-ръ Верлепшъ устройва нѣколко дневни курсове презъ януарий м-цъ т. г. по закрила за птицитѣ. Всичко ще бжде разгледано и показано практически при обучението въ курсоветѣ. Изучаването на птицитѣ, обитаващи Германия, ще бжде подпомогнато съ препарати и свѣтливи картини. Кур-

**) А нѣкои племена въ Африка, Азия и Австралия и до днешенъ употребяватъ въртела, като оръжие.

советѣ сж безплатни и достъпни за всѣкого. Този *съюзъ за закрила на птицитѣ*, който е признатъ и отъ държавата, има и свои образцови изпитателни орнитологически станции и развива обширна и плодотворна дейность изъ цѣла Германия.

Колко назадъ сме въ това отношение и колко лесно бихме могли да направимъ и ние редъ постижения въ тази посока, ако голѣмитѣ парични средства на ловната ни организация биха се употребили по-ползотворно.

Американски похфати за развъждането на дивеча. Прѣди нѣколко години американския щатъ Иова развѣди и аклиматизира както азиатско-европейския фазанъ, така и сивата яребица. Подъ строгата защита на закона фазана тъй много се развѣдилъ, че вече започналъ да застрашава земледѣлската реколта.

Какъ биха постѣпили при подобенъ случай въ Европа? Сигурно щеше се започне безогледенъ ловъ, дори фазанътъ би се обявилъ вънъ отъ закона.

Американцитѣ обаче постѣпили по американски. Правителството на щата Иова обявило, че всѣки, който достави въ Ловното управление живъ възрастенъ фазанъ или дузина пресни фазанови яйца, ще получи премия единъ доларъ (140 лева).

Презъ 1925 годнна отъ доклада на Главния Инспекторъ по лова (и ние, българи, си имаме, слава Богу, единъ подобенъ главенъ инспекторъ, чийто гласъ по лова нийде и никой не е чулъ!!) се вижда че населението е доставило около 6000 фазана и 64,000 яйца. Това голѣмо количество разплодници е разпределено между другитѣ райони на щата, дето не е имало фазани.

Каква голѣма поука за насъ. Отъ нѣколко години ние сме повдигнали въпроса за развъждането повсемѣстно въ България на хубавата ловна кокошка — киклика. Свидѣтели сме какъ компании избиватъ на единъ ловъ по 100, 150, 200 парчета. А до сега не можа да се организира залявяне на живи екземпляри и яйца, за да се разселятъ на вредъ въ България. Работа проста, стига да постѣпемъ по американски. Но кой да стори така проста работа? Обаче ние сме лишени както отъ творчески духъ така и отъ усетъ къмъ добри дѣла. Хвърляме милиони за безумия, а не можемъ да отдѣлимъ стотинки за прѣсти, но практически разумни и полезни дѣла.

Да! Има смисълъ дето сме се заели да правимъ почивни станции за ловцитѣ, ловътъ се довърши и лѣте не ни остава освенъ да търсимъ мѣсто за почивка... отъ безловие.

Правимъ тъкмо онова, което се реди най-после.

Защита на соколитъ и совитъ.

Соколитъ и совитъ отъ година на година намаляватъ. Много отъ тяхъ въ културнитъ страни сж станали „паметници на природата“. Въ Прусия наскоро е основано дружество за „защита на соколитъ“. То си е поставило за задача да плаща специални възнаграждения на ловцитъ, другари на природата, на които се удаде да запазятъ до излитане малкитъ отъ гнѣздото на соколъ или сови. Дружеството събира срѣдствата си отъ членски вноски и доброволни помощи.

Какъ сивата врана се спасява отъ паразити. Германеца Хайне Ханъ пише: Въ Края на гората, върху едно пространство отъ четвърта кв. метра, прѣзъ пролѣтътъ на 1923 година наблюдавахъ нѣколко врани, които буквално се влачеха по корема си съ високоиздигнати глави и съ разперени криле. Тѣ по възгледъ изглеждаше че бѣха предволни. По околнитъ дървета нетърпеливо чакаха още врани, които възбудено прѣлитаха наоколо, кацваха на купа и се мъчеха да се вредятъ на сжщото мѣсто, като изтикваха другаркитъ си. Всичко това ставаше при едно гробно мълчание.

Когато любознателния ловецъ приближилъ това мѣсто и вранитъ съвсемъ безъ желание отлитнали и накацали на ближнитъ дървета, той забелѣзалъ че тѣ сж се „къпели“ върху разровенъ мравунякъ. Въ това врѣме на годината мравкитъ сж били още твърде мързеливи и сж се защищавали само като сж изпускали своята киселина, безъ да хапятъ. Всичко наоколо силно мерихело на мравя киселина. Ясно било, въпрочемъ, че вранитъ умислено сж разровили мравуняка и като сж се излагали да бждатъ напръскани съ мравя киселина, по тоя начинъ сж се спасявали отъ паразититъ, които изобилно ги нападатъ.

Дупнишкото риболовно дружество „Рила“ по случай 50 годишнината отъ освобождението на гр. Дубница е издало специаленъ позивъ въ който съ възторжени слова описва заслугитъ на братята руси за освобождението на България и частно за гр. Дубница. Сжщото дружество развива най-похвална културно просвѣтна дейность, както въ областта на своитъ прѣки задачи, така и въобще за закрилата на българската природа. Дружеството е издало и една разкошна снимка на красивъ изгледъ отъ Рила. Пожелаваме успѣхи на това дейно и наистина културно дружество; не по име, а по дѣла.

Редакцията на списанието благодари на Малинъ Ангеловъ, районенъ горски инспекторъ въ Пловдивъ за записанитъ нови 13 абоната.

Червенитъ горски мравки. Ползата отъ червенитъ горски мравки се подлига на съмнение отъ нѣкои естествоизпитатели. Нѣкои смѣтатъ, че тия грабливи мравки принасятъ повече вреда, като унищожаватъ полезнитъ насекоми покрай вреднитъ. Х. Лидмонъ се е занимавалъ дълго време съ изследването живота на тия мравки, като отнемалъ отъ ония мравки, които носели плячка въ мравуняка си, последната и я опредѣлялъ. Отъ 176 кжса, които билъ събралъ при едно изследване, 67 на сто били на вредни насекоми, 14 на сто на безразлични, 9 на сто на полезни и 10 на сто на неопредѣлени насекоми. Повече отъ половината унищожени отъ мравкитъ насекоми сж били, следователно, вредни и само една шеста часть били полезни. Едва ли има съмнение, че неуморната и винаги непрестанната дейность на горскитъ мрави тъкмо въ времето на най-интенсивния си животъ на насекомитъ, се проявява въ унищожението на горскитъ вредни насекоми и съ това се предупреждаватъ изобщи опустошенията на горитъ. Тамъ, следователно, гдето се вѣдятъ тия приятели на гората и не се безпокоятъ отъ човѣка тѣ служатъ като ценни пазители на горитъ. Поради това горскитъ власти въ Германия горещо препоръчватъ защитата на червенитъ горски мрави.

Една знаменита книга за всѣки почитателъ на българската природа. Тя е малката, зелена брошурка, издание на дружеството на българскитъ лесовъжди подъ насловъ „Защита на природата“ отъ професоръ Д-ръ Шлезингеръ, преводъ отъ инженеръ лесовъжда М. Д. Русковъ.

Нѣма да се намѣри българинъ и човѣкъ, който малко отъ малко да обича онова що се нарича природно богатство и хубость, при прочитането на тази малка, но велика книжка, да не потрѣпне предъ безсмъртието на природата и предъ повелението ѝ да не се отдаваеме отъ нейнитъ велики закони.

Може би нѣма по-велико движение за човѣкъ отъ онова, което раздвижва човѣчеството къмъ дейность за запазване последнитъ остатѣци на земната природа.

Борба срещу комаритъ. Фирмата „Taras Haus“ Max Schwarzlose, въ Берлинъ следъ дълги проучвания и опити, е изнамѣрила срѣдство противъ ухапванията на комаритъ.

Това срѣдство, което е въ форма на прахъ и смазка, не блажи намазанитъ части на тѣлото. Едно намазване е достатъчно да предпази за цѣль день отъ ухапване на комари.

Може да се достави отъ всѣки по-голямъ магазинъ за ловни принадлежности въ Германия; носи името Mückade.

На внимание на абонатитѣ!

Съ настоящия 5 брѣй на списанието изпращаме до всички абонати, които не сж изплатили абонамента си, квитанции по пощата за да се издължатъ.

Нека нашитѣ абонати знаятъ че всѣко изпращане на квитанциитѣ по пощата е свързано съ значителни разходи и **повръщане неизплатени квитанции нанасятъ на редакцията голѣми загуби**. Това нашитѣ читатели нѣма да допустнатъ, защото добре знаятъ при какви условия се издаватъ у насъ списанията.

Изплатете квитанциитѣ при първо поднасяне отъ пощенския раздавачъ!

ЛОВЕНЪ СМѢХЪ И ВЕСЕЛИЕ.

Най-приятното четиво за ловците е
СБОРНИКА

„ЛОВНИ ВЕЧЕРИНИ И ЗАБАВИ“

Подъ редакцията на
АЛЕНЪ МАКЪ

ЦЕНА 25 ЛЕВА

Доставя се отъ Редакцията на сп. „Ловна
просвѣта“ ул. „Узунджовска“ № 9
София.

ДО ГОСПОДИНЪ

Кан. *Св. Анг. Митрополит*

улица *Св. Анг. Митрополит* № 41

гр. (село) *Варна*

околия

Г. Н. Поповъ & Братъ - София

Бул. Дондуковъ, 19

Придворенъ доставчикъ

Телефонъ № 881

ФАБРИКУВАТЪ:

Офицерски, желѣзничарски, уче-
нически и всички други видове
:- шапки, погони и портупей :-

Складъ на военни и трудовашки вещи.

Прочети!

ГРИФОНЪ

Прочети!

ИЗГУБЕНО ЛОВНО КУЧЕ

Въ края на м. Януарий т. г. е загубена въ София грифонката „КИТА“, кафява съ мекъ кѣдравъ косъмъ и сиво бѣли крака до коленото, притежание на пазарджишкия ловецъ Благо Илинчезъ. „КИТА“ е била докарана въ София за да се покрие.

Умолява се който я е намѣрилъ или знае нѣщо за нея да уведоми Редакцията на списанието, срещу възнаграждение!

Печатница „Радикалъ“, ул. „Витошка“ № 28 — София. Телефонъ 3058.